Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА.
НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 26 СЕНТЯБРЬ, 1979 ШУ. • № 115 (6000). • Мах 2 кепиг.

ХІАРА ШЕРА ДЕЗДЕРГДОЛАШ «ПОГРАНИЧНИКНА ДИ» ОТТАДАРА ХЬАКЪЕХЬАРА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу: доазон тІарча бІува карагІдийина денане гІулакхаш СССР пачхьалкхен доазонаш лорадара бола цун боккха лоархІами тероал а беш «Пограничникна ди» аха цІей дезде оттадолда.

«Пограничникна ди» деддергда хІара шера 28 мая — «Доазон тІара ха чІоагІдара хьакъехьарча» декрета кІел В. И. Ленина куьг яздаьча дийнахьа.

Цу дийнахьа вай Даьхен столице турпалча-городе Москве, союзни республикай столицашка, турпалча-городашка Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе, Новороссийске, Керче, Туле, турпалча-крепосте Бресте, хІаьта иштта Владивостоке, Хабаровске, Чите, Петропавловск-Камчатске шІейна хетаь фейерверк йойла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1979 шу 21 сентябрь.

ШЕРА 5000 МЕТР БУРУВ ТОХАРА

Ханал кхо бутт хьалхабаьнна

Дукха ха йоацаш Старогрозненски бурув тохара балхий управленерча буровой начальник Г. А. Шуликин керте латтача бурув деттача бригада шера пхи эзар метр бурув тохарц цхьан шерен ах шерен буровой скважина йистепкхарах дІайолаяь инициатива чІоагІа раьза хиина хьаллаьцай вай республикерча бурувдеттараша. Шоай торонагкен кхоачимашкен хьажа а хьожаш керди декхараш тІайидеш я бурув детта бригадаш.

Старогрозненски УБР бурув деттача бригадашта юкъе эггара хьалхарчарца Г. А. Шуликина болам хьал а лаьца доккхий декхараш тІайийцарех я буровой начальник Заллутдинов ТІахІир керте латтача «Северни - Старогрозненски» яхача № 1 йолча буровой коллектив. Укх шера 30 июле цо яккъа йолаяьй из скважина. ТІадоагІача шера 30 июлага кхачалехьа 5020 метр бурув тоха социалистически декхараш тІаийцад бригада лаьттан чепаш техкараш. Цхьан шерен ах шерен проектагІа тоха лаьрхІа дола 5500 метр бурув теха а доакхаш, шоаш хІана йоакхаш йола скважина йистеякхха а дош денад цар.

ТІайийца декхараш доккхий да. Укх толамца кхоачаш тІехкхоачаши дулургхилар къаьгга хьахьокх буровой коллектив доахача толамаша. Укх шера 30 июле денз 20 сентябрга кхачалехьа скважина йоаккхача цо техад 2620 метр бурув. Пятилетна дилагІча шера план кхоачашъяра тоха дезаш юхедиса бурув 220 метр мара яц. Шера план ханал кхо бутт хьалха кхоачаш а еш, укх шера цхьоалагІча октябре теха даккха лерхІ цар из бурув. Бурув тохара сунал лакхъярах, химически реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоларх, бурув деттача остех биэза пайда ийбарах № 1 йола «Северни - Старогрозненски» скважина яккха йолаелча денз буровой коллективо кходаьд итташ эзараш сомаш.

СУРТА ТІА: маркала анализ ещ я лаборантка Я. Корчагина; Г. И. Шуликина болажах йола материалаш сиаш ба бурувдеттараш А. Гусева Е. Решетникови.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ДИКА ХЬИЙКЪАД ГЕНАРАШ

Укх шера 220 гектара тІа генараш кхедаьд Грозненски района «Атагинский» яхача совхоза механизатор а ш. План 12 йолаш хІара гектара тІара 17 центнер чуаццир хІана. Ишттa дика хьувкъам хилараx торо дІаяхоачаргъл пачхьалкхенна уж дІачудалара план дикка тІехкхоачашъе а мел эша фуна лаьрхІа дІаоттаде а. План 150 йолаш хІанзле дІачуденнад 138 тонн, деррига дІачудала совхоза кулгалхоша дерхІараш 250 тонн да.

Генараш чуэцача хьинаре хьахьег комбайнераша Затаев Шамсудина. Ваширов Мусас. План 9 йолаш цар хІара дийнахьа чуэц 12 гектара тІара генараш.

А. СУЛТАНОВ.

Дешархой новкъостал

Дукхача хана дена хьахьегама доттагІал да Грозныерча 37 номер йолча юкъерча школа коллективаеи Грозненски опытно-мелиоративни станце сомаши баьцадааралли леладераштей юкъе. ХІара шера, хьехархой хьалха а болаш, школера дешархой хул станце къахьегама практиках. Цар новкъостал ду баьцадаарашш сомаши хьалкхебеча, гуралхь хьувкъам чуэцача, тІаккха уж городерча тиналиа дІадохьийтача.

Станцерча говзанчаша дешархошта хьех баьцадаараш, сомаш лелабара «къайленаш». Укх дІадахача кІирагІа 5—6—7-ча классашкарча 280 дешархочо хьа а яьха, мах беча организацешка дІадхьийтай 15 тонн помидораш. Дика къахьийтад географии биологии хьехача Некрасова Иришаси Лашина Тамараси кулгалдеча группаша. Царла юкъе я комидораш чуэцача белгалбаьннаб 6 классера дешархой Гуваев Алик, Магомадов Азнан, Кайдарова Хабира, Докшукаев Хизар, 5 классера Дудаев Мовсар, Дрогальцева Юлия, Лысогорский Сергей.

Къахьегама практика дІахо хьош я. Шоай дешари къахьегами В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денна хетаду дешархоша.

Т. АЛЕКСАНДРОВ.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

«ТІехьабусараш бовцаш бе болх» яхача девнагІа шерра социалистически хьь а йоаржаль, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба Грозненски шурий комбината болхлой В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денна сийленца накъабахаран тІаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдаран. Яхье баьннараша биэза пайда ийбу шоай торонехи кхоачамехи. Цудухьа СССР керда Конституци тІаийца шн шу дузача шейна дика къахьегама совгІат кийчдаь накъабоагІа уж. Валови продукци арахецара ийс бетта план 16 сентябре кхоачашъяьй цар. Цу юхедисача деношка комбината коллективо планагІа лаьрхІачул совгІа арахецаргьа 580 тонн мерзача шурий продукци, ийс тонн машдаьтта, 20 тонн нахчаш, 200 тонн шурий хьаьна йоаца продукци. Товарни продукци маьхала яккхара ийс бетта план а 23 сентябре кхоачашъяьй цо. Е бутт боллехьа пачхьалкхен планал совгІа цо маьхала йоаккхаргъл 270 эзар сомах бола тайп-тайпара продукци.

Машдаьтта даккхара пхе шера плани хІанзлехьа тІехкхоачаш а я, пятилетна заданел совгІа 113 тонн даьтта даьккхад цар.

Предприяте коллективо цхьадолча хьокхамий дій шера план а тІаналехьа тІехкхоачашъяьй. Пятилетка хьалхаръв дій шера планагІа лаьрхІачул совгІа арахийцай 99 тонн нахчаш, 534 тонн хьаьна йоаца продукци. Уж къахьегма толамаш комбината болхлоша хетаду СССР керда Конституци тІайица шн шу дузача дезача шейна.

Завода бригадашта смецашта юкъе йоржача социалистически пхье хаддакза хьалха латташ хьайоагІаш хиларца белгальаьнна а Къахьегама сийлен кхоалагІа степена орден лелаеча Ильченко Таисия Васильевас кулгалдеча шура шуушка чуеттача бригада коллектив. Пятилетна хьалхарча дій шера план укх шера 19 июле кхоачаш а я, хІана 1980 шера апрель бетта чотах къахьегаш я из.

Укх шера шиї производственни хьокхамаш тІа-тІа товдеш къахьегаш я комбината чуйоагІаш йолча мастера Тимурханов Тажудин Хасановичa кулгалдеча Гудермески шурий завода коллектив. Шоаш тІаийца социалистически декхараш дикка тІехкхоачашдеш я Михайлова Клавдия Андреевна керте латта тІаьна фасовка еи йолей Магомадова Шарипата кулгалду кІолдашта фасовка еш йолеи бригадаш.

Производственни хьокхамаш тІа-тІа динагІа хилийтара доккха новкъостал ду кхетамца вІаштІехьа а дьякхо шерра йоаржаьча социалистически яхьо, бийдалах биэза а комплексно а пайда ийбаро. ХІанз Грозненски шурий комбината коллективо деррига шиї низаш тІадерзадаьд производства торонех биэзагІа пайда ийбара, балха эффективности арахецача продукце дикали лакхъяра, предприяте производственни мошностам ма мотта сиха гІа кораерзора.

Б. АХМАДОВ,
Грозненски шурий комбината директор.

КПСС ОБКОМЕ

ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕШКАРЧА ОТЧЕТИЙНИ ХОРЖАМИЙНИ ЛЕЛАМАХ

КПСС обкома бюрос тІаийцаб «Нохч - ГІалгІай областной парторганизаце юкхьанцарча партийни организацешкарча отчетийни хоржамийни леламах» бола соцам.

Юкхьанцарча партийни организацешкара отчеташи хоржамаши ду, йоах соцам тІа, къахьегамхой общественни политически къахьетамеи хьинар айденнача, КПСС XXV съездеи цул тІехьагІарча ЦК Пленумийн решенеш, коммунизм хьалъяра керттерча проблемех КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева еина указанеш кхоачашъяра тІехьа тІагІертта къовсам лоаттабеча хьале. Собранеша керта болаш тохк бовхаиен политически декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагІбоахаш парторганизацеша беш бола организаторски идейно - кхетамен болх, тІайоагІача хана де дезарий хьаьдда программа уттаю.

Отчетно - хоржамий собранеш керттерча даькъе дика вІаштІехьаьнка, идейни болам лакха болаш, хІара партийни организацие болх, производства эффективности балха дикали дІахо айдра дезаш бокъонца, принципиально къестадеча хьале чакхъюл.

Промышленни предприятей, колхозийни совхозийн коммуниста къаьстта уйла тІаухийт производства торонех динагІа пайда эцара а цунна реконструкци яра, керда техникеи технологии юкъейоалаяра, производственни процессашкен гІо дара балхаштеи механизаци яра, производствана концентраци специализаци яра зарда тІа из дегІайоалаяра а проблемашта.

Докладашкен къамаьлашкен кІоарга анализ ю меттал, доаггор, электроэнерги, кхыйола материальни ресурсаш чІоагІа кховра проблемай. 1979 шера а бІарччача пятилетка а экономически социальни дегІадахкара планаш кхоачашъяра лелама.

Отчетно - хоржамий собранешка чІоагІа уйла тІаухийт организационно - партийни балха стили методаши дІахо эргайоахаш тоаяра. Дешашта коммунистий авангарди лоархІам айбара. ТІадилача гІулакхах бола кадрой беккхоахам лакхбара, кхетам баларе декхараш комплексно къестадара, «Идеологически, политико - кхетама болх дІахо тоабарах» КПСС ЦК баь соцам кхоачашбара.

14 сентябрга кхоачаш республике йьй 314 отчетно-хоржамий собрани (24.8 процент), цига хиннай 5776 коммунист, я учете латтарех 98.2 процент. 1978 шера хиннача боарамал 0.5 процент дукхагІа ба уж. 69 процентал совгІа (217) собрани яьй бІаь процент коммунисташ тІаболаш. Отчетни докладаш юкцача дакъа лаьцад собране хинначарех 39.2 проценто. Царех 35.6 процент — болхлойн колхозхойй. Ерригача юкхьанцарча партийни организацей партийни бюро а секретарий а отчетни ханара болх могабьб.

Кулгалдеча партийни органий состав динагІа хулаш латт. ДукхагІа хулаш латт инженерно - технически болхлой, халкъа бодхама специалисташ. Парторганизацей секретарий дешара боарам айлуш боагІа.

Дика вІаштІехьаьнка, нах дукха болаш (99—100 процент), хьинаре дакъа лоацаш (55—70 процент къамаьлаш деш) партийни собранеш чакхьаьнай Урус - Мартановски, Назрановски, Надтеречни, Веденски районашка. МугІарерча коммуниста собранешка хьинаре дакъа лоац Новай-Юртовски, Шелковской, Гудермески районашка. Цига къамаьл даь болхлой колхозхойи 45—70 процент ба.

Принципиально, керта болаш отчетно-хоржамий собранеш чакхьаьнай Къилбаседа-Кавказски магистральни мехкдаьттапроводий управлене, технологически транспорта Малгобенски управлене, «Союзавтоматстрой» ВНПО опытно - экспериментальни завода, Урус-Мартановски района «Труд» яхача совхоза юкхьанцарча партийни организацешка.

Цунца цхьана, тохкам бина гуча ма даллара, партий цхьайолча горкомашен райкомашен отчетно - хоржамий собранеш нийчъеш шІенхаштта тІалаташ ду. Советски, Ачхой - Мартановски, Ленински районашка собранеш чакхьоал коммунисташ кІезига болаш (93—97 процент). «Птицепром» тресте, Новай - Юртовски района XX партсъезда цІерагІча колхозе собранеш яьй 80 процентал кІезигагІа коммунисташ тІаболаш.

Надтеречни, Заводской, Ленински, Шалински районашка дукха моттигаш я собранеш ю ха тІехьбоахаш. Оттаьчча ханал тІехьайнса собранеш хьайнйллар Грозненски района «Атагинский» совхозе, Шалински района цекара заводе.

Чулоацам кІоарга боацаш, е йоагІа апализ йоацаш яр Гудермески автотранспортни предприяте, Малгобенски района «Советский» совхоза, гІишлошъеча материалий промышленноста Нохч-ГІалгІай производственни объединене парторганизацей собранешка яь докладаш, къамаьл даьча коммуниста керттерча даькъе дийцараш производственни дешаш дар, шеанга яр парторганизацей болх тоабара тІаерзаь хьаьдда йола предложенеш.

Цхьайолча партийни организацешка гучаяьл партийни пачхьалкхени дисциплина телхарь моттигаш, бовхам во лелабара, ца доагІа рузкъа дІаахийтара, правопорядки социалистически законности телхаяра принципиальни, партийни мах бац.

Ерригача а партийни организацеша кІоаргга анализ яц коллективашкарча идеологически, политико - кхетама балха хьала. «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» КПСС ЦК баь соцам кхоачашбара долча республика партийни организацей декхарех КПСС обкома III пленумо баь соцам кхоачашбара де доагІар дац.

Республиканскии районнии газетий редакцеша, телевиденеи радиовещанеи комитето товам болаш дувцац отчетийни хоржамийни леламах, массаза а гучабехац коммуниста гІеттадеча дешай чулоацам, кепайоазон тІа юкцац министерствайи ведомствайи болх тоабарах яь критически замечанеш.

КПСС обкома бюрос парте горкомийи райкомийи керттера декхар лерхІ юкхьанцарча партийни организацей болх дІахо тоабар, балха стили методаши творчески дегІайоалаяра эргайоахаш тоаяри, КПСС XXV съезда решенеш, коммунизм хьалъяра дешаех КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева еина указанеш кхоачашъечара цар лоархІам айбар.

Отчетно-хоржамий партсобранешка къаьстта уйла тІахийтанза ергьац 1979 шера планахи социалистически декхарехи толаме лоархІабара духьа ерригача торонехи кхоачамехи пайда эцара, 1980 шерага дика кийчдалара, пхе шера задани кхоачашъяра.

КПСС горкомий, хІаьтта иштта райкомий, республика юкхьанцарча партийни организацей уйла тІаяхийтай производства эффективность айяра, Іилма - техническом прогресс сихъяра, къахьегама овсарле лакхъяра, кхом бара режим чІоагІъяра, «Планировани тоярахи боахама механизмо производства эффективности балха дикали айяра ю воздействи чІоагІъяра» КПСС ЦК-ни СССР Министрий Советом баь соцам кхоачашбара деррига низаш оарцагІдахаза дарддац.

КПСС горкомашен райкомашен де доагІар де деза плановй, финансови, къахьегама дисциплина телхаярца, ца доагІача рузкъа дІаахийтарцен харц отчеташ теларцен къовсам лоаттабечара коммунистий хьинар дІахо айдара, къаьстта уйла тІахийта еза администраце балха тІахьожам лоаттабеча комиссей болх тоабара, цу балха шерагІа юкъеоза еза профсоюзни комсомольски организацеш, къахьегача коллективашкен нах бахача моттигашкен бокъонаш телхаелга ца хилийтара беча кхетама-профилактически балха бсарам айбе беза. «Правопорядок лоравелга тоадарен бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чІоагІбарен хьакъехьара» КПСС ЦК соцамо дІадехараш кхоачашдара кхы тІа а де доагІар де деза.

КПСС горкомаша, райкомаша, юкхьанцарча партийни организацеша шоай низаш тІадерзаде деза «Идеологически, политико - кхетама болх дІахо тоабарах» КПСС ЦК баьча соцамо ма яххаз идейно-кхетама балха эффективность дІахо айдра а из эргІбоахаш тоабара а. Патриотически, интернациональни, атеистически кхетам бахача наха балара болх товбе беза.

КПСС обкома бюрос горкомаш, райкомаш, юкхьанцара партийни организацеш декхарийла яьй отчетно-хоржамий собранешка яьча критически замечанешкен предложенешкен хьажа а уж хьагулъе а, уж кхоачашъяра хаьдда мероприятеш оттае а чакхъяха а, уж кхоачашъяра тІахьожам оттабе.

Республиканскии районнии газетий редакцешта, телевиденеи радиовещанеи комитета могадаьд республика юкхьанцарча партийни организацешкара, отчеташи хоржамаши шерагІа дувца, коллективай балхацара дика опыти, хІаьта иштта балха тІара кхоачамбоацараши хьахьоякха, коммунистий критически замечанеш дІайовзийта.

КПСС обкоме, НГІАССР Министрий Советe, облсовпрофе, ВЛКСМ обкоме

ЦІеча уголокашка хьажар

Республика хьайбаш леладераштa юкъе бу массово-политически болх тоабара, хьайбай продукци яккхарен пачхьалкхенга йохкарен пятилетка задаиеш кхоачашъяра ханаш доадъяра йола социалистически яхь дІахо йоаржаяра КПСС обкома бюрос, НГІАССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо соцам баьб 1979 шера 1 ноябре денз 1980 шера 15 апрелага кхаччалца хьайбаш леладеча фермай а колхозийн совхозийн комплексай а цІеча уголокашка хьажарах.

ЧІоагІъяьй хьайбаш леладеча фермай а колхозийн совхозийн комплексай а цІеча уголокашка хьажарах йола положени.

КПСС горкомаши райкомаши, районнийи городийн халкъа депутатий Советий исполкомеш, профсоюзни, комсомола комитетеш, колхозийн совхозийн кулгалхой декхарийла ба цІеча уголокий помещенеш тоае, царех хьайбаш леладераштa юкъе беча массово-политически балха центраш е. цІеча уголокий заведующеш, агитатораш, политинформатораш хьахаржен уж вІоагІбен.

ЧІоагІъяьй хьажар чакхдаккхара йола республиканни оргкомитет. Районашка хьажара кулгалдара хьаянзо аргьиц районни комиссеш.

Газетий редакцешта, телевиденеи радиовещанеи НГІАССР пачхьалкхен комитета тІадиллад хьайбаш леладеча фермайи комплексайи цІеча уголокашта деча хьажара леламах, хьайбаш леладераштa юкъера массово-политически болх вІаштІехьбаккхарахи чагхбаккхарахи, хьайбай продукци яккхара а пачхьалкхенга йохкара а иттлагІча пятилетка планаши декхараши ханал хьалха кхоачашдара йоржача социалистически пхье хьалха латтараша а бІарччача коллективаша а доахача толамех цахаддаш яздилрен дувцила гей.

Хьайбаш леладеча фермай а колхозийн совхозийн комплексай а цІеча уголокашка хьажарах йола

ПОЛОЖЕНИ

ХЬАЖАР СЕННА ДУЙ ЦУН ДЕКХАРАШИ

Хьайбаш леладераштa юкъе бу массово-политически болх дІахо тоабар, хьайбаш леладеча фермай а колхозийн совхозийн комплексай а цІеча уголокех идейно-кхетам баларен культурно-просветительни балха центраш яр, хьайбай продукташ яхарен пачхьалкхенга йохкарен, доахан дебадарен цар продуктивность лакхъярен иттлагІча пятилетка заданеш, КПСС XXV съезда хьалхашка оттадаь декхараш толамца кхоачашдара фермайн комплексайн болхлошта юкъе социалистически яхь йоаржаяр. КПСС XXV съезда, КПСС ЦК июльски (1978 шера) Пленума решенеш, «Ялат чуэцанга Іалашдара, 1979 шера юртбоахама продукташ доакъари кийчдара, 1979/1980 шера доахан толамца Іаштара дахара дІадо де дезарех» болча КПСС ЦК-ни СССР Министрий Советен соцама пропаганда яр багагІа етен гойтарен агитаце ерригача формаех дикагІа тайпара пайда эцар. Мехка политически, экономически, культурни вахара, дунен халкъашта юкъерча хьалий дешаех йола информаци цахаддаш яр, къахьегамхошта советски патриотизман халкъий доттагІален хьакъехьара кхетам лулга тоадар. Хьайбаш леладераштa юкъера яхь шерра дІайовзийтар, хьалха латтача опытан юртбоахама Іилмана хаараІдаьккараштен пропаганда еза йадар. Хьайбаш леладераштa балха а культурно салаІара а хилавза дарддолца хьашаш Іалашдар.

ХЬАЖАРА ХЬАЛАШ

Хьажаре дакъа лоац хьайбаш леладеча фермай а колхозийн совхозийн комплексай а ерригача цІеча уголокаша.

Хьажаре котъяьинаргаш лоархІаргья гІулакхаш укх тайпара латта фермайн комплексайн цІе уголокаш:

хьайбаш леладерашта юкъе беча массово-политически балха план дилла а йолаш хилча;

КПСС XXV съезда, СССР Конституцена, иттлагІча пятилетка планашта хетаяь стендаш кийч а яь, йолаш хилча;

хьинъ политически, художественни, юртбоахама литература чуйола библиотекаши хан-ханнахьа кхухьаш керда газеташ хилча;

хьайбаш леладерий социалистически яхь иштта лел хьахьокхаш йола оперативни гойтара агитаци хилча;

хан-ханнахьа еш беседаши политинформацеш хилча;

бетта цкъа е шоза ешаш лекцеши доклаши хилча;

хьалтеха ден распорядоки хьайбаш кхабара рационы хилча;

зоотехнически дешар вІаштІехьдаьнка хилча;

чакхйоахаь мероприятеш дІаязъеш журнал хилча.

Хьажаре котбаьннараш къоастабеш теркалдергда фермайн комплексайн болхлой яхь итогаш хан-ханнахьа еш хилар, хІаьта иштта яхье баьннараштa поощрени яра материальнии моральнии гІулакхех пайда эцари уж нийса цхьана тарьеш хилари.

Котъяьннаргаш лоархІаргья, цІе уголокаш лаьрхІа ца Іеш, фермайн комплексайн цІеча уголокашка хьажаре деррига хьалаш кхоачашдаьйа, хІаьта хьайбаш леладеча болхлоша юртбоахама продукци яккхара, къахьегама рэсарле лакхъяра, продукцега дІадодар лохдара, цун дикал лакхъяра планаши социалистически декхараши кхоачашдаьй йола колхозаши совхозаши а.

ХЬАЖАРА ИТОГАШ ЯР

Хьажара итогаш ю районашка районни хьажара комиссеша шоаза: 15 февралел (хетаргахьара) 1980 шера 15 апрелел.

Районе дикагІа лаьрхІача фермай, комплексай, боахамий цІеча уголокех йола предложенеш совгІат хьожадайтара 1980 шера 20 апрель тІаххоачаш хьажар чакхдаккхара йолча республикански оргкомитете йохьийт.

ПООЩРЕНИ ЯР

Колхозаштеи совхозаштеи — хьажаре котъяьннараштa — КПСС обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома грамоташ лу.

Фермайн комплексайн дикагІа йола цІе уголокаш йолча хьажаре котъяьннача коллективашта оттаьй кхоъ хьалхара преми — радиоприемникаш, итт шоллагІа преми — транзисторни приемникаш, пхийтта кхоалагІа — политически, юртбоахама, художественни литература библиотекаш.

ДИНАЧА НАХАХ

ХЬЕХАМЧА

Цхьайолча хана вукх тIа велакъажар а доалаш, тIаккха моръ тIаеча санна а хеталуш письмо дешаш вагIар Японций Сайд-Мухьмад. ХIама даа кхоа ца веш делкъийта салоIа ха чакхъялар кхерам болаш я. ХIаьта а, письмо дийша валлалца меттахьа валац из. Цун эгтара халагIа хинна ученик ва хIанз Советски Эсарера цунга письмо яздаь Богатырев Мухьмад. ХIамах чекха дIакхеташ вале а, атта дацар балхах цун безам болийта, болхлой коллективах из хьаэве. Къона вар, кIезиг- дукха меньал йоаллар. Цунна эгIаз а ца ухаш, саббаре кхетам бала гIертар Евлоев Сайд-Мухьмад. ХIанз Мухьмада кхоачашду сийлен декхар атта деце а, дог тийша ва Евлоев цох цунна дика школа хургхиларах.

Евлоев Японций Сайд-Мухьмадага ухийтача наьхатех а, гучабовла цIабаьхкача из волча цун учениаш ахарах а тамаш яц цунна балха боахкача цун новкъосташа: ший бераштa мо мара дега йIовхал кхо ца еш тIаэц Сайд-Мухьмада къона болхлой. Цудухьа даь санна цар сий а ду цун.

ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводе дукхха ба къоначе тIехьенна шоай балха говзал дIаIомаеш, болхлой новкъа кхедара йоакхо еш бола къахьегама ветеранаш. Царна юкъе а белгалваккха йиш йолаш из инструментальни цеха, йиълагIча разряда токарь, коммунистически къахьегама ударник Евлоев Японций Сайд-Мухьмад.

Цу предприяте болх беш волче шийтта шера дукха кагирхой къахьегама наькъа тIа баьхаб цо. Ший къахьегама някъ а хала хиннаб Евлоева. 1955 шера чакхъяьккхар цо ворхI класс. Да, папа цамогаш долаш, ялх вошей цхьа йишей дар кхаба дезаш. Цу хана «Знаменский» совхозе ялх шера тайп-тайпара балхаш деш хилар из. Ший ха хьатIехкаьчача шофера курсаш а яьха 1961 шера Советски Эсаре гIулакх де вахар. ЦIавеначул тIехьагIа шин шера шофералла болх беш хилар. Цу хана «Электроинструмент» заводе болхлой эшаш бар. Цунна хоар Наьсарен районе из предприяти керттерчарех хургйолга.

—Тахан санна дагадоагIа сона, — яхаш дуьц Евлоева, — со эгтара хьалха заводе венача хана цхьайола цехаш болх беш хиар, дукхагIа бола кагий нах деца багIар. тоьаш бацар токараш, уж бар керттера оатхалаш кийчъе езараш, цудухьа токара ученик волаш дIаболабир аз 1967 шера болх.

— ВIалла вицлургвац со на сай хьалхара хьехамча, дика говзал йола токарь Котиков Мухьмад. Цо Iомадир сона дукхадар: хьинаре къахьегилга, болха хIара минутах бизза пайда эцилга. Са балхах ка ца йоалаш моттиг нийсъелча, сихха сона тIа а вайя новкъостал дора, хьехар дора, ший говзал хьаIомайора. Нитта къахьегар бахьан долаш цIерагара цIерага лакхлора са балха говзал, лакхагIча разряда токарь хилар сох. ХIанз а тхо цхьан цехо болх беш да, сона новкъостал де кийча ва са хьехамча. —

Дийнача, садоалача хIамах санна дуьц Евлоев Сайд-Мухьмада ший станоках. МоллагIча хIаманна санна гIулакх эш цунна: цIенъе, кулг тоха, дьтта хьакха деъа, тIаккха мара дерттIа болх бергбац цо. Цудухьа Сайд-Мухьмада дика кхетаду производственни декхараш кхоачашдарал совгIа, тIехьа тIабоагIа болхлой, къона смена кийчъяр къахьегама ветераний декхар долга. Из декхар цо ше дизза кхоачаш а ду. Кхо ца еш, цхьакха а хIама дац ца долийташ дIалу цо дукхача шерашка Iоаль опыт.

Тайп-тайпара кагирхой боагIа заводе балха. Цхьабараш хьалхе а дена шоай вахара някъ хержа хул. Дукха хул школа йисте а яьккха, институте чакх ца боалаш, е кхы тайпа лийрхIар кхоачаш ца хулаш цхьан някъа болх бе даьрхIараш. ТIехьарчарца халагIа хул. Юххьанца балхаца чам боацаш, вулгаш бIехдар кхераш, ха яккха бахьна лах санна хул уж. Цаккха а бIарга кIалхара ца боалийташ, цIаккха а бiц ца болийташ, хIара денна, хIара сахьата бу царца Японций Сайд-Мухьмада юхетамэ болх. Дукха къахьега деза цун кагирхошта шоаш хержа професси езаллийтара, уж общественни вахара юкъеоара. Цхьабакъда, хIаiзалца Евлоев тIехьашка ваьша шийна болх бе цхьа хьэттача къоначе болхлочох дот йиккха моттиг нийсъеннац.

ХIарамеца ший тайпара, сага оамалга, цун санкетамга хьежже хул Евлоева къамаьл. Хоз цунна ше яхачунга ладувгIийта.

Ше заводе болх беш волча хана дева хьаьоагIа из, бокхагIа болча новкъосташта нийса цаIи ахн — шин смении нормаш кхоачашъеш. Эгтара халагIа йола, мастеро мара кийчъергйоаца оотхалйиш я цо кийчъеш ярш: штампашта матрицаш, прессформашта пуансонаш. Шинъ матрица е езача цо хIара шин сменагIа я ялх матрица. Заводе эгтара хьалхарчарца иттлагIча пятилетка план дIададахача шера декабрь бетта кхоачашъяь вьалар из. Уж пятилетке из болх бе безаш вар 12960 норма-сахьата. Таханарча дийнахьа цо 14780 норма-сахьата болх баьб. ХIанз из болх беш ва 1981 шера ноябрь бетта чотагIа.

Цо дIалуш йола продукци тIехдика мара хилац: завода ОТК тIахьожам боацаш дIаэц Сайд-Мухьмада кийчъяь оатхалаш. хIана аьлча из ва ший тамагIа а долаш болх беш. Хьинар дола саг дукхаза а белгалваьккхав сийлен грамоташца, ахчан премеца. Доккхал деш лелаю цо Ленински юбилейни медаль.

Дукха ха йоаццаш цхьайха а совгIат деннад Евлоев Японций Сайд-Мухьмада. «Кагирхой хьехамча» яха ВЛКСМ ЦК знак, «Профессех дикагIвола болхло» яха знак. Шийна дагадоагIаш 16 саг совгIа боалло Iомаваьа цо. Царех дукхагIбараш хIанз заводе сий деш дика производственникаш лоархIаш ба: Акиев Дауд, Евлоев Хьамзат, Торшхоев Аюб, кхы дукхтабараш а. Школа йистеяьккхачул тIехьагIа заводе болх бе вера хIанз цо Iомаеш вола Кулбужев Салман. Ший мел йола говзал дIаIомаю цунна хьехамчо Евлоева.

Дукха ха я цо Грозверча «Электроприбор» яхача заводерча дика опыт йолча токарца Письменныйца социалистически яхь лелаю. Кастаста хул уж хьоашалгIа дIахоха бахе, шоай мел йола опыт дIа-хьа тел.

Доккха хьинар, цIаккха лаьгI ца луш бола кахацара безам ба Евлоева. Къахьегама ударник, общественник — профсоюза цехови комитета, кхерамзлен техника комиссе член, дика рационализатор ва из. Кхы мел дар санна уж гIулакхаш а тешаме кхоачашду Евлоева.

А. САГОВ.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

[illegible] яха медаль къахьегамхоашта ялар доккхал
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукхача шерашка цIена къахьегарахи къахьегача вагIдаьаларий хан беши СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа «Къахьегама ветеран» яха медаль йойла

ЗАВОДСКОИ РАЙОНЕ ГIОЛЛА

НГIАССР юстице министерстве гIолла:

Макарычева Римма Алексеевнана — пенсионеркана.

Заводской райисполкоме гIолла:

Бурега Лидия Александровнана — инспектора.
Дробязко Олимпиада Ивановнана — РИК председатель хинначоа.
Полозов Борис Яковлевича — пенсионера.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединене В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ гIолла:

Абубакаров Абубакар Абубакаровича — оператора.
Андрющенко Мария Тимофеевнана — токара.
Аникина Тамара Дмитриевнана — оператора.
Баштаров Ахмет Джамбулатовича — слесара.
Булатецкая Нина Пантелеймоновнана — оператора.
Вахулина Раиса Ерофеевнана — электромонтера.
Гаврилова Лидия Петровнана — оператора.
Глотова Зоя Андреевнана — оператора.
Глушко Венера Петровнана — оператора.
Голубева Зинаида Романовнана — оператора.
Григоренко Елена Михайловнана — оператора.
Груздев Александр Николаевича — оператора.
Гунченко Людмила Филипповнана — машиниста.
Жиранова Зоя Ефимовнана — оператора.
Каверин Василий Кузьмича — цеха начальника заместителя.
Каверина Лидия Ивановнана — йоккхагIйолча оператора.
Киламатов Салтан Киламатовича — оператора.
Козадерова Вера Михайловнана — электромонтера.
Колпов Леонид Григорьевича — слесара.
Колмыкова Раиса Федоровнана — машинистка.
Макаров Иван Макеевича — пенсионера.
Михайличенко Мария Матвеевнана — йоккхагIйолча бухгалтера.
Можайская Александра Ивановнана — оператора.
Моисеева Евгения Ивановнана — оператора.
Морозова Мария Степановнана — оператора.
Повакова Нина Мефодьевнана — оператора.
Онул Матрена Андреевнана — оператора.
Подиенко Вера Петровнана — болхлочоа.
Поликанина Любовь Даниловнана — лаборанта.
Пономарева Надежда Васильевнана — оператора.
Постоянкина Нина Ермолаевнана — оператора.
Резцова Лидия Ивановнана — оператора.
Рек Иван Михайловича — машиниста.
Санин Гаврил Гавриловича — йоккхагIйолча оператора.
Сибинов Василий Александровича — слесара.
Скотникова Елена Ивановнана — оператора.
Степанов Степан Степановича — машиниста.
Сулим Мария Васильевнана — оператора.
Сухорукова Евдокия Ивановнана — оператора.
Ткачев Николай Прокофьевича — машиниста.
Ткаченко Александра Семеновнана — планиметриста.
Тряпочкин Иван Лазаревича — асфальтировщика.
Туманова Анна Степановнана — оператора.
Ширяева Валентина Григорьевнана — йоккхагIйолча оператора.

А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкадьтта чиркдоахача заводе гIолла:

Анкушина Любовь Владимировнана — оператора.
Астанова Нина Андреевнана — слесара.
Атопеськина Нина Артемовнана — установка начальника.
Бакатьева Мария Михайловнана — лаборанта.
Бессонов Михаил Андреевича — оператора.
Близникова Нина Ивановнана — оператора.
Бондарь Надежда Александровнана — машиниста.
Величкова Лариса Георгиевнана — машиниста.
Вострухин Иван Абрамовича — шофера.
Голосов Иван Гавриловича — слесара.
Гурбик Валентина Ивановнана — оператора.
Дорошенко Николай Кирилловича — йоккхагIйолча оператора.
Дубинина Мария Алексеевнана — инженера.
Дубровин Владимир Ивановича — слесара.
Землякова Полина Никитичнана — бухгалтера.
Карпович Лидия Павловнана — детсада заведующена.
Квиткин Владимир Ивановича — планови отдела начальника.
Колесниченко Мария Ивановнана — оператора.
Крамерова Людмила Петровнана — оператора.
Кузьмин Леонид Ивановича — оператора.
Левыкин Иван Григорьевича — диспетчера.
Машинцева Лариса Леонидовна — лаборанта.
Неделков Николай Степановича — слесара.
Овчинников Александр Наумовича — машиниста.
Озеров Петр Николаевича — йоккхагIйолча оператора.
Песов Николай Тимофеевича — слесара.
Погужирская Лариса Ивановнана — лаборанта.
Пономарева Галина Фоминична — лаборанта.
Попов Василий Николаевича — оператора.
Родина Лидия Васильевнана — оператора.
Толмачева Вера Георгиевнана — инженера.
Черная Мария Демьяновнана — приборнста.
Шавовалова Фаузия Девисламовнана — лаборанта.
Шевченко Григорий Васильевича — швейцара.
Щербакова Елизавета Тихоновнана — керттера бухгалтера заместителя.
Шпонько Виктор Константиновича — керттерча приборнста.

Производственно-товарни конторе гIолла:

Алехина Анна Моисеевнана — сливщика-разливщика.
Бутаева Аграфена Николаевнана — пробоотборщица.
Гошмиц Эвелина Мингсовнана — къахьегам лорабеча отдела начальника.
Евгулатова Анна Тимофеевнана — сливщика-разливщика.
Колесникович Валентина Федоровнана — оператора.
Мироненко Анна Георгиевнана — болхлочоа.
Монотов Филипп Николаевича — электромонтера.
Панин Алексей Ивановича — грузчика.
Попова Анастасия Григорьевнана — машиниста.
Родионова Зинаида Андреевнана — сливщика-разливщика.
Селезнева Лидия Егоровнана — машиниста.
Сытенко Ростислав Петровича — участка начальника.
Ядевшина Харитина Петровнана — оператора.

«Терек» яхача НГI ПМДО гIолла:

Вишняк Любовь Ивановнана — отделочицана.
Парий Яков Семеновича — пенсионера.
Сидоренко Яков Георгиевича — пенсионера.
Стройная Лидия Николаевнана — пенсионеркана.

Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министерстве гIолла:

Игнашин Иван Степановича — школа директора.
Милодадов Николай Алексеевича — хьахочоа.
Осипов Павел Ивановича — централь склада заведующена.

«Чечингсельстрой» треста кышкабетонни конструкцей заводе гIолла:

Чуев Федор Тимофеевича — формовщика.

РСФСР Главнефтеснаба Грозненски металлически тара заводе гIолла:

Катаев Лемана — травильщика.

«Грозэнерго» районни энергетически управление гIолла:

Кулешенко Надежда Федоровнана — оператора.
Погосова Фаина Игнатьевнана — инженера.
Тимонина Галина Леонидовнана — инженера.

Грозненски вагонной станце гIолла:

Алексеева Ольга Серафимовнана — инженера-экономиста.
Невинская Любовь Тимофеевнана — оператора.

РСФСР Главнефтеснаба Грозненски управлене гIолла:

Сокольников Александр Алексеевича — пенсионера.

«Чечингстройтранс» производственни автотранспорти объединене гIолла:

Калиничев Алексей Трофимовича — шофера.
Харченко Михаил Георгиевича — слесара.
Поповидченко Николай Егоровича — шофера.
Сафаров Григорий Иосифовича — маляра.

Грозненски производственни вIашагIтехача мухь кхухьача автотранспорти объединене гIолла:

Колосовская Анна Петровнана — болхлочоа.
Качаров Владимир Константиновича — водителя.
Осипская Екатерина Ивановнана — вулканизаторщика.
Радченко Ольга Иосифовнана — болхлочоа.

«Грозэнерго» РЭУ специализированни вIашагIтехача автобазе гIолла:

Васенко Анна Максимовнана — болхлочоа.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединене автотранспорти конторе гIолла:

Бежанов Иван Карповича — шофера.
Запорожец Валентина Дмитриевнана — болхлочоа.
Захарченко Игнат Васильевича — шофера.
Мазманиди Савва Яковлевича — пенсионера.
Симонова Антонина Николаевнана — шофера.
Тупицын Михаил Кирилловича — шофера.

№ 7 йолча треста Грозненски МУС автобазе гIолла:

Лупочкин Максим Лазаревича — слесара.

Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене № 6 йолча гIишлон-монтажни управлене гIолла:

Горелова Тамара Фроловнана — каменщика.

Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене № 7 йолча гIишлон-монтажни управлене гIолла:

Терпев Анатолий Яковлевича — баьхий производителя.
Рыбкин Сергей Ивановича — инженера.

Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене № 9 йолча гIишлон-монтажни управлене гIолла:

Арсанукаева Рукьет Абакаевнана — бетонщицана.
Гаранин Иван Ивановича — прораба.
Дадаев Абухаджи Агмерзаевича — плотника.
Казаков Абрам Борисовича — электросварщика.
Каратеев Михаил Федотовича — пенсионера.
Хангельдиев Лев Григорьевича — слесара.
Хоружая Анна Михайловнана — штукатура.
Хасиханова Царкуна — болхлочоа.
Шилова Галина Ивановнана — бетонщицана.

«Грознефтехимремстрой» тресте гIолла:

Климанов Михаил Васильевича — пенсионера.

«Дагсельэлектросетьстрой» № 66 йолча Нохч-ГIалгIай мехколонне гIолла:

Волкова Раиса Григорьевнана — машинистнана.
Тарасова Мария Фатеевнана — уборщицана.

НГIАССР бахача нaха бытовой гIулакх дара [illegible] «Грозгорфоторазнобыт» объединене гIолла:

Антипов Алексей Александровича — пенсионера.
Карахоев Къоаде Мальмада — швейцара.
Сердюк Михаил Иосифовича — фотографа.

Грозненски горпищеторге гIолла:

Бородавко Мария Прокофьевнана — йоккхагIйолча продавеца.
Горбунова Елизавета Петровнана — бухгалтера.
Мелкумова Астхик Авакесовнана — йоккхагIйолча продавеца.
Маркова Софья Ивановнана — йоккхагIйолча продавеца.
Селезнева Валентина Петровнана — кассира.

Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене жилищно-коммунальни конторе гIолла:

Гранова Нина Семеновнана — коменданта.
Шевченко Анна Кузьминичнана — болхлочоа.
Косинова Ольга Петровнана — уборщицана.

Роскультторга Грозненски республиканска юкъерча оптови базе гIолла:

Гунашев Дока Гунашевича — пенсионера.
Цупаев Магомед Магомедовича — инженера.

ПОГНОС МСЧ 4-гIча горбольнице гIолла:

Корнеева Любовь Матвеевнана — медсестрана.
Крылова Арися Аслановнана — лора.
Новикова Ревекка Соломоновнана — лора.
Попова Анна Николаевнана — лора.
Сподина Ольга Александровнана — медсестрана.

«Солнечный» берий санаторе гIолла:

Ефремова Мария Федоровнана — санитаркана.
Шубина Мария Петровнана — санитаркана.
Сухова Александра Николаевнана — медсестрана.
Андреева Мария Петровнана — санитаркана.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединене ВОХР вIашагIтехача отряде гIолла:

Дюдяева Елена Кузьминичнана — стрелока.
Фоенцев Егор Ивановича — пенсионера.
Филимонова Надежда Ильиничнана — стрелока.
Хамутов Георгий Тимофеевича — пенсионера.
Шеваев Федор Алексеевича — пенсионера.

Заводской РОВД-рча ведомственни йоацача охрана отделе гIолла:

Зайцев Иван Тихоновича — хаьхочоа.
Сазонов Григорий Никифоровича — хаьхочоа.
Сушко Иван Васильевича — объектии охрана начальника.

Ленина ордел лелаеча «Грознефть» производственни объединене военизированни охрана вIашагIтехача отряде гIолла:

Афанасьева Феодосья Матвеевнана — стрелока.
Керченская Антонина Ильиничнана — стрелока.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1979 шу, 8 август.

ОКТЯБРА ЧОТАГIА

Грозненски швейни производственни объединене чуйоагIача № 2 йолча хIамаш тегача цеха коллективо продукци дика халийтарал совгIа, из алсамъяккхара тIехьа а чIоагIа къахьег.

Ийс бетта продукци арахецара план 3 сентябре кхоачашъяьй цу коллективо. ХIаьта ийс бетта планагIа 311 эзар сома продукци арахеца еза цар хIанзле арахийцай 330 эзар сома маьха продукци.

Балха хатах кхом беш нийда цийарах, къахьегама овсарле лакхъярах хьахинад уж толамаш. Коллектива къахьегама овсарле дIабахача бархI бетта 102,3 процентага дIахьаьчар, совхха цу ханарчунца нийсийча 6 процент лакхъенний из.

Къахьегама тIехьа лоаттабеча къовсаме даим толамаш доахаш хьабоагIа цеке болх беш бола швея-мотористкаш иттлагIча пятилетка план кхоачашъяь Осипук Валя, 1980-ча шера чотах къахьегаш бола П. Комарова, Р. Идрисова, М. Ралдугина, З. Егиянц, иштта кхыбараш.

Х. АУШЕВА.

Хьувкъамо дог хьест

Шерра доаржадаь дIахьош да хлата хьажкIаш чуацара балхаш Шалински района «Курчалойский» яхачи совхозе.

Укх шера 400 гектара тIа кхейир укхаза хьажкIаш. Уж хIанз чуацаш «Херсонец» марках йиъ комбайн я. Болх ипатовций методах хьувкъам чуацара - транспортни отряд вIашагI а елла чиккбоаних. ХьажкIаш чуерзача звенона кулгалдеш ва сий дола механизатор Къахьегама Цiеча Байракха, «Знак Почета» орденний кавалер Магомадов Салим. ХьажкIаш чуэнаш геттара овсаре болх бу комбайнерашта Алкадуров Ибрагима, ХамидовгIар Абубакарен Умарен, Эдиев Махьмада.

Механизаторий дега бокхха тоам беш ба хьувкъам. План 28 йолаш хIара гектара тIара 45 центнер фуальяьха хьажкIаш чуэц.

ХIанзле 200 гектар совгIа долча кхай тIара хьувкъам чуберзабаь баьнниб совхоза къахьегамхой. Цу кхай тIара чуийцачох 360 тонн хьажкIаш дIаевнай цар паччахьалкхена хIанзле, шера план 600 йолаш.

М. МАГОМЕТОВ.

Автомобильни производства дай

Итташ эзараш нах ба «Жигули», «Нива» яха нaха къердаш йола легковой машинаш арахецача Волжски автомобильни заводе болх беш. Мехка хьалхалаттарех предприяти я из. Цунна харагIдувлараш дувцаш бIаьн кахьаташ-сводкаш я. Уж документаш динагIв ше доо къаьгагIа кхетаду коллектива вахарера кердадараш. Производства динамика дегIаяр социальни хувшимий динамикагIа тийша хилар...

Дукха ха йоацаш Тольятте болаш ТАСС фотокорреспонденташ Ю. Белозеровай Б. Ковашкини объединенца чуйоагIача цхьайолча заводашка хилар.

Заводаца цхьана хьахинай нах баха керда район. Цу микрорайоне беррига коммунальни боахам, хIаьта иштта медицински берийн учреждениеш чуйоагIа йоккха социальни производство санна йолча объединенeна. Дукха гIулакхаш ду заводской профсоюзо болхлоштем гIулакхерта нахан.

Автозаводхой вахарах, къахьегамах, салаIарах дувцаш да ер фотодувцар.

Кхьра ди — ВАЗе молдагIдар санна ди дац. Заводерча гIулакхех йола информаци яра, дерттIа болх бара дукхьале еш дола кхоачамбоацараш дIадахара, хIаьта иштта администрацега болхлой дола дехараш къоастадара завода беррига кулгалхой, хIаьта иштта профсоюза заводской комитета членаш болхлой бригадашца вIашагIкхет цу дийнахьа.

Цу тайпарча доацача цхьан собрание председатель ва сборочни производства цехови комитета председатель Владимир Викторович Мирошников.

* * *

Заводе балха отташ вола хIара саг лора психолога тIавода. хIаьта алхха организага хьежа, лаьрхIа аппета дIаязъяь ца Iеш цо хьехар ду малагIа производство цунна дикагIа я цун оамалонца, унахIеноnта диллача.

* * *

Къоначa города улица тIа ба къона деза.

Ю. БЕЛОЗЕРОВЕН
Б. КОВАШКИНЕИ
сурташ.

ТАСС фотохроника.

ЯХЬ ТЕССА ЙИТАЙ

«Чечингсельстрой» треста чуйоагIача Грозненски аьшкбетона конструкцей завода коллективо валови продукци арахецарен цунга дIабода мах лохбарен бархI бетта плани тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдаьд. хIаьта товарни продукци маьхала яккхара бархI бетта задани 101.4 процент кхоачашдаьй. Завода белхлоша кходаьд 80 тонн метала, 64 кубически метр кхоe езача 95 кубически метр хьу, 74 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, 17 эзар кубически метр Iалама газ кхоньй, е тIаьнача декхарел дукхха а дукхагIа.

Предприяте болхлоша дикача къахьегама толамашта юкъе диза дакъа лоац заводерча рационализатораша. Цар хIанзле 9.5 эзар сом пайдахьалхечна пайда бергбола рационализаторски предложенеш производствана кийчъейнхьан. ДикагIбола рационализатораш ба завода керттера механик Камраков Александр Андреевич, технолог Ишинов Леонид Петрович, кхыбараш.

Завода коллективо белгала толамаш даькадале а, тIайийца декхараш кхоачашдара даьъе цар балха тIа цхьадола кхоачамбоацараш нийслу. «Планировани тоадархи боахама механизмо производства эффективности балха дикали айяра ю вошдейстан чIоагIъярахи» болча КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцам тIа болтал ма даьккхара, керттерча даьъе хIанзарча хано дIадехал дар да оттаьча номенклатурагIа продукци арахецар. Цу лоархIамерча хьохамах тIейийца социалистически декхараш кхоачашдеш ла завода коллектив. Депмача дешага дилала арахеца еррига продукци хьайцача цун дикал вкъ баллал чукъвахьа хилийта иш йолаш яцар. Бакъда, хIанз заводе арахецаш йола продукци 3.68 баллага мара кхачац. Из гIашлонъерашта ма хетта яц. Нитта кхыдола кхоачамбоацараш а нийслу завода коллектива балха тIа.

БоагIача боарамагIа болх бара а производственни хьохамаш кхы а дикагIа хилийтара а мел еша хьалаш да укказа. Башха-дика производственникаш, кагирхой къахьегама ветеранаш ба шоай производствах дог лазаш, хьинаре къа а хьегаш, дала лата новкъостий шоашта тIехьакхебара шоай низ кхоачар деш. Цхьабакъда, болх тIехьаьтett социалистически яхь эсала вIашагIехьаьккхаро.

«ХIара балха денна—дикала Знак» яхача химикий инициативагIа социалистически яхь йоарианьяц хIанз а. Цун маIан профсоюза завкома председателa Азизов Григорий Ивановича ше а кхетаьдац. «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха ростовчаний инициатива а йоазаш яц укказа. ХIанз а тIехьа йоалаш я социалистически яхьа условеш, «Профессех дикагIвар», «ДикагIвола къона болхло», «ДикагIвола мастер» яха яхьа формаш.

Бригадашта, сменашта юкъе лелаеча яхьа бетта цкъа мара итогаш яц, хIаьта цехашта юкъе — кварталагIа цкъа. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеш цхьаккха бригада яц заводе. Укказа верригa къахьегаш волча ши бIаь таргача сагах 42 мара вац коммунистически къахьегама ударник. Производственни хьонхамаш тоадара болхлой тIехьехаш йола гойта а агитаци йоацаш я предприяте. Лоацца аьлча, завода профсоюзни организаце тесса дитад социалистически яхь вIашгIехьйоаккхилгеи цунна кулгалделгеи. Балхара дIабувлаш дукха вах хулцаду.

Вай лакхе белгалдаьъа кхоачамбоацараш ма хулла сихагIа дIададахара овргагIбовла декхарийла ба предприяте кулгалхойи общественни организацеши. Цох тийша да дIахо йодача хана завода коллективо болх боарамагIа белга.

Б. КОСТОЕВ.

Болхлой говзал лакхъеш

«Малгобекнефть» мехкдаьттан гази йоахачу управлене иттлагIча пятилетка плановни заданеш хIара шера кхоачашни тIехкхоачашни ю. Укх шера дIабахача духхьала ворхI бетта планал совгIа 1500 тонн мехкдаьтта даьккхад коллективо. А. Кокоева кулгалдечи скважинашта капитальни ремонт еча бригада хIанзе иттлагIча пятилетка план кхоачашъяй, хIьата И. Погорова бригада 1980-ча шера чотах къахьегаш я.

Управленеца чуйоагIача 600 совгIа скважино, замерши емкосташа, трапни установкаша, кхыча объекташа дIадех болхлой лоархIам боллаш дукха хулилга. Уж цIераш мел яьха объекташ бIаь совгIа квадратни километр долча доазон тIа я. ХIьата цу беррига балха лаьрхIа управлене верригаш а 1000 совгIа болхло, гIулакхера саг, инженерно а технически балхахо мара вац. Цунца дуввадена плановни заданеш толамца кхоачашъяра, мехкдаьтта промыслай дукхача оборудованега хьожилга, цуна гIулакх, ремонт елга дIадех гIулакх деш йоль персонал лакха квалификаци йолаш хулга.

ХIьата лакха квалификаци хулга тийша да болхлочун опытах, юкъарча дешара боарамех, но цIена, хIама юхе ца дуташ ше мел беча балха тайп-тайпара операци Iомаярах.

Из деррига кхоачаш хургда болхлойн инженерно - технически балхахойн квалификаци лакхъелга вIаштIехьа даккхарга хьежна.

Кадраш кийчъелгеи цар квалификаци лакхъелгеи «Малгобекнефть» НГДУ чакхдоакх «Кадраша деррига а къастадуI» яхача девизагIа. ВIарча хьайцача болхлойн инженерно-техническая балхахойн кийчбелгеи цар квалификаци лакхъелгеи лах тайпах дахт: керда болхлой кийчбелга, производственно - технически курсашка цар квалификаци лакхъелга, шоллагIа, сквозной профессеш карарзаелги, лаьрхIа йола курсаш йоахилга, къахьегаме хьалхалаьтташ барий методийи инженерно - техническа балхахой квалификаци лакхъяра школаш. Царех цаI е вокх дешара тайпа дикагIа да еле хила да, хIана аьлча цар дикал тийша я къьсттача хьалех, уж производстве оашарах. Цудухьа массадолча тайпара болхлой хьаш хилар цIенхаштта тахка а техке НГДУ хIера шера кадрай технически дешара план оттаю.

Масала, 1978-ча шера планагIа 44 болхлочунга керда професси карарзаейта лаьрхIача, карарзаяьраш 75 саг вар. Производственно - технически курсашка шера 189 сага метта 274 саго дийшар, шоллагIа профессеш 16 болхлочоз метта 19 болхлочо карарзайир, хIьата лаьрхIа йолча курсашка шера 110 саго квалификаци лакхйир планагIа 20 саго мара ца лаьрхIача.

Планаштех бакъдолчунех юкъе иззал юкъ хилар дуввадекна дар 1978-ча шера «Грознефть» объединене тIадиллорах кертерча цехий болхлой серниста мехкдаьттен гази лаха Iомабе безаш хиларца.

ХIара керда балха мел венар къахьегама соглашенех производственни дешара волча конструктора — лакха квалификаци йолча болхлочоа теоретически дешара консультанташта тIачIоагIву. Болхлой Iомабара ка къостаю типовой программагIа, хIаране общеобразовательни боарамга, курса программах болхлой кхетарга хьежна. Болхлошта профессеш Iомаеш 70 совгIа лакха квалификаци йола болхлойн инженерно - технически балхахойн ба. Царех дикагIбараш ба «Такума» яхача Iыгенераторни установка мастер С. Терлоев, химически лабораторе заведующий Е. Манаренко, ЦДНГ-1 вокхагIвола инженер Б. Ахриев, газоэлектросварщик Н. Гоношилкин, тепловоза машинист В. Бутов, скважинашта капитальни ремонт яра мастер И. Погоров. Дешар чакхдоал болхлочоа боагIача боарамагIа квалификаци карарзайечем комиссега экзаменаш дIаенна баьлчех.

Цхьаькха цхьа хIама а да тха управлене: производственни навыкаш эргайоакаш тоари болхлой технически экономически знанеш кIоаргъяра дукха кхаь шера цкъа хIара болхлочоа управлене вIашагIъехкача производственно - технически курсашка шоай профессиональни говзал лакхъелга. ХIьата хьехархой педагогически знаней боарам лакхбар духьа «Грознефть» объединене дешара - курсовой комбинато хIара шера семинараш вIашаIехьйоах. Занятешка хьехархоша пайда ийбу гойтара пособех, схемех, таблицех, нагахьа санна уж тоаш дене, шоаш хьакийчду.

Вай мехка технически прогресс сиха дегIаухаш хиларца, эргайоахаш тоаю мехкдаьтта промыслашта оша оборудовани, машинаш, механизмаш, производства технологи. ХIьата цунца дуввадена «Малгобекнефть» НГДУ хIара шера хIана фац аьнна лаьрхIа йола курсаш вIашагIъехи болхлошка керда оборудовани, керда техникех технологически процессаши, механизацик автоматизацик яра средстваш Iомайтара тIеэраянь.

Масала, 1978-ча шера ийца хьаера дизельни автоматизированни Iыгенераторни установка «Такума». Цунах пайда ийбу тIоанашкара хьадоагIа мехкдаьтта дукхагIо хилийтара уж цIоахьдеча. ХIанз цу установка тIа болх бе Iомаеш 11 болхло ва.

Мехкдаьтта ийдечех из дIаухийтачех цеха «сервисте мехкдаьтта даккхар, гулдар, лоаттадар из дIахкийтар» яхача программагIа вIашагIъехка курсаш я 48 болхло чу а воагIаш.

Предприяти массадолча хьоххамех дегIаккхулача керттерчарех я участкай, бригадай, цехий, къаьст - къахьстача болхлой хьалхалаьтта опыт. Из гучалкхорой Iомаярсг, дIако дIайодача хана на шерра дIайоаржярох гIо ду къахьегама овсарлен производства технически боарам лакхбара. Н. Гарконенкоси Н. Старчицкоси кулгалдеча скважинашта капитальни ремонт еча бригадаша, П. Самсоновси М. Кугипиленкоси кулгалдеча скважинаашта лаьгтан кIала ремонт еча бригадаша укх тIехьарча пхе шера призовой моттигаш яькай Еррисоюзни социалистически яхье. ТIакха укхаза болаш ба хьалхалатта приемаши методаш хьаIомае нах.

ХIана оаха чакхбоаккхарга П. Самсонова кулгалдеча хьалхала лелаеча бригада опытах хьалхалаьттача методий школа. Из школа лаьрхIа я тIехьаюсача бригадай къахьегама овсарле лакхъяра. скважинашта ремонт ейга тоадара, цунга дIадодар кIезигдара.

ШоллагIа йола профессеш карарзаяьча болхлой къахьегамах пайда нийбарах шиа шера 47 эзар сом кхоаьд управлене, шоллагIа професси Iомаяь болхлой эш производственни декхараш сихагIа кхоачашдара. Масала, мехкдаьттеи гази яхара операторашшоллагIа скважинаш тахкара професси Iомаяь хилча, царга мехкдаьтта промыслай оборудованеш гIулакх дарал совгIа скважинашка тохкама балхаш а дулургда. Цу гIулакхо гIо дергда духхьала спецмашинада мастеро тохкама балхаш кхы саг ца эшаш чакхдахь.

Лакхехьа мел дийцараш чакхдахара тхоашта могар деш да тхо, бакъда тха управлене а цу даькъе кхоачамбсацараш нийслу. хIьата оаха из дика кхета а деш дегара дегIа-кхуп балха кадрай квалификаци лакхъелга.

М. ДЗЕНТОВ,
«Малгобекнефть» НГДУ кадрай отдела инженер.

Ю. КУРСКИЕВ

ВИЙ
ДУВЦАР

Цхьанеина а хадар ер нитта хадаргдий. Цхьанеина а дага дацар вий кхайказелга. Бакъда, нитта хилар из.

...Хьалха шоай дай баьхача лакхача гIалана гаьна доацаш, шуь йисте дегIа шифера тхов бола Инаркъар нIаьй цIа. Дукха нах ба цу коа гуш. Инаркъар кхоачарагIа бола нах ба уж. Цун вийний саг йоагIа хьитIадоагIача кIирам дийнахьа. Бахаш тайп-тайпарча моттигашка ба уж. Дикка ха я царех цхьабараш шоайла ца гу. Цудухьа дукха да цар вIашие девхаттараш дувца. ХIьата, царна болча тоама санна геттара кIаьда, сатийна енай ахкан сайре а. Кхыметтел мукха Iимад а яц хоашш. ДукхагIа йолча хана цу лакхе мух хьеккаш хуле а.

Цу безамеча къамьлах беннача нахаца Iадика ювцара кхасаца гIерташ санна хетар лакхачэ лоама тIехьацке боалаш латта малх а. ДIа а малхбоалегIаьарча лоамий бовхьаш тIа кIовхьара тIадамаш дисача санна хеталора цунах хьаьъестача дошоча эIаьарех. Дирст багара яьккхе дп санна сиха додар Iоа чIожагIа хий. Цун берда йистошка гIолла ягIача баьццарча дикха гаьнаш тIара хьаухача козача хьажах вIалла а ца вузаш садаха дог доагIар.

— Бокъонца йола курорт я-кх, Инаркъа, шо дахар. Укхаза ваха саг цIаккха а намогаш хуле тамаш я. Ма хоза моттиг я ер. — йоахар Инаркъий наьна вешии воIа Асхьаба.

— Унахцlена моттиг я. Цудухьа бах укхаза-м бIаь шерал тIехбалладца. Хьай дукха ваха безам беле город йита а йит тханцига ваха хьавола хьо. Вай хавата кхьачача маха лоамен юрта упахцIенагIа я. ХIьата, вайна кхы юхайоагIаргьыц кьона доланг городе вай цхьаьа дIайихьа хо. Хьо юхе хилча сона а сагота хетаргдацар. Нитта, хIанз санна саг йоагIаш-йодаш моттиг ца нийсъелча укхазахьа хьа мича воагIа шох саг, — йоахар Инаркъас.

— Укхаза ваха-м мича воагIаргвар ер. тхо хьадоаладу машин яхна яха ше халар кхераш, эпхIаьд доахаш хьакхачеа ер-м тахан, — бег вьяьккхар Асхьаб декъа лаьттача цун сесаго — Банос.

Уллун баьгIараш белабелар. Цхьаьрсоа сесага эгIазвахар Асхьаб.

— Из хьай чеккхам къаелча мухьегIа сопае метаргья хьона, — тIачайхар из Банойна. ТIакха уллун беIгIарашкахьа а эийроа тIатехар: — сaг вела везаш хIама дац из-м. Вай дахалда, унзаро пиикъ-м ба Iоара бар-м. Ванах, цу новкъа гIолла даха деваций вай захелгIа а? Юха а голаш етташ боагIача готтача навкъатахьа Iохьевар Асхьаб.

Цу хаша наькъа тIа хьаругIаьлар мотоцикл. ТIехьа оарц доагIаш санна сиха йоагIар из селла йоккха урхе яле а. Цедаьлар Асхьаб, цу унзарча новкъа гIолла нитта сиха йоагIача цунна тIадагIачох. «Тамаш я из-м вIаштIехьа вале». — йоахар цо цин-шийца.

Вокхха ни шийна тIабахарах цун моторо беча узамо сомалкхар цу коа сатийна лаьтта сайре. ЦаI санна массаре а цунгахьа Iохьевар.

Инаркъийна яйзар мотоцикл. Цун воIаца Султанаш балха воле, цар юртара Ахьмад вар цу тIа ваьгIар. Цу мотоциклаца цхьана дIаухар даим а Ахьмади Султани. Цхьабакъда, хIана Ахьмад цхьаь воагIер. Цхьа ший тайпара са хьайзар Инаркъий, тохаделар дог. «ВIил дахьаш воагIа саг санна геттара сиха ма воагIий ер-м. ХIана воагIа-теш ер нитта сиха? Султан хIана вац укхаца? Iокхийтта лозаваьхьогI из?». Дукха дар Инаркъийна латадехараш.

ТIакха, ше теара: «ХIама даь хургдац цунна. Сагага дов хинадаьI. Укхаза ший саг воагIача вIашагIкхийтача бокхийча нахах чува тоам ца хеташ, баьд ерзаалиа Iоа кIал сеца хургва из».

Цхьабакъда, массаза а санна шоай цIенна юхе сецаялхар мотоцикл Ахьмада, Инаркъар бахача оагIорахьа хьахьовзайир цо из. Коа бежан чударгдоацаш хьеха бекъех яьча карта юхе мотоцикл сопа а яь сихха Iохтосавелар тIера. Бакъда, ше Iоваьнача моттиге доацавелча санна латтийсар. Хьалхашнехьа гIа баккха тигацар когаша, меттаза волаш моттара дIайистхулашар из.

Инаркъа вар эттара хьалха Ахьмади дIагIавахар.

— Ахьмад, марша воаагIалва! — ГIаьтъа вукъегIа вий хьо, фу хиинад дига, ма чIоагIа бос бахаб хьа? — хеттар Инаркъас.

Ахьмада хьоп даланзар, Хацар ше фу арда. Тешацар из тахан Iуйрийна могашмаьрша а волаш укх коара араваьнна шийца балха ваха Султан кхы ца хиларах. ДIа оаланацар. ДIатIаяхар ШаьтIи а.

— Дика чхаъ Iа тхона из беннига-м хьона дIабарахьенача а гуш да, Ахьмад. Хьаьале валал хьай, фу даьд са кIаьнка, мотоцикла тIара Iокхийттав из, е сагаца летав? — сеттара корзагIа а яьнна хьайзар из.

— Мотоцикло хIама дивдац. Нансата воIо урсаш Iийттар Султана, — хаьа йистхилар Ахьмад. ТIакха цун бIаргех Iодоладелар докхий хи тIадамаш. — Кхы вац вай Султан, хоэий шоава, кхы вац из! — эIамагачара берага санна мух баьшар цунга.

ШавтIа ше летта Iохайра. ГIа да моттар цунна хIана шийна гур. Тешацар укх дунен тIа мел долча хIамал шийна дукхагIа веза цаI мара воаца ший воI кхы вац аьлча. «Бакъдац из! Дац из бакъ! Вала йиш яц са кIаьнкIа» — ерригa а доамге кхайкаещ санна цIогIа даьлар цунга тIемкха.

Ший цаI мара воана воI вийнав, аьнна хеза елхача нанас деттача цIогIо гIоттийир юрт.

Инаркъий вешии къонгаш Иналк Салмани хьалха а болаш даьнна оарц сиха дахар доа хиначахьа. ХIьата, юхе бисараш Нансатарна чуIелхьа лерхIаш бар.

— Сона могаш саг араваргвац укх коара. Да воацаш беса дезал кхоабаш вьIIана Нансатах лата долх шо? Къонахий дециа вай? Вай фу дувцаргда кхалсагаца. ЦаI ма валалаш укх коара аре, — тIачайхар Инаркъа. Цунна духьала йист хилацар цхьаккха а.

Вайса дикиа юкъеяхар. Белхача кхалнахьа цIогIарчаша боабаьбар массеха сахьат хьалха лаьтта сатем. ХIьата, цу хоара гIайтIа шийга кхаьча елхаш санна хетар тхьовра сарахьа йийха хиина сигале—из йиккхача санна делхар догIа. Кхы а айденнадар Iоа лохе гIолла додача хиво ду тата. Бакъда, из сага хазапар хIанз. Цул чIоагIагIа дар шоай хьамсарча воIа саг йоалаеш доазар оттаде кийчденна хинача ноа дега а доацаш цIаьхта эттача таьзета ду узамаш.

Даха оарц хIанз а цIакхачхоа дар. Бокъонца хови дацар Султан вера бахьаи. Тоха са доацаш сагота вар къьнна Инаркъа. Каст-каста воаар шуь йисте, тIакха ладувгIар, бакъда, машина тата хоаш дацар. ХIьата, хиацар нитта дар.

Шоай юрта дикка гаьна, итт километр гIишлош хьаэеча болх беш вар Султан. Цига болх беча кхаь шера ше дукха везавалийтавар цо участка коллектива. Бакъдар аьнча, из-м ва а вар наха дукха везаргволаш оIамига саг. Наха гIулакх дар, наьха дукха вахар — цунах лоархIар цо ярал. ХIьата, куца-сибатах ахьа-эздела-м цунга кхоачаргвоалаш саг вацар. Нитта тIера вар из къахьегама а. Укхаза болх а беш заочно дешар институте. Цига деша воагIача йиэар цунна Рая а. Султана гIишлошъяра факультете дешар, хIьата Раяс — механически факультете. КхоалагIа курс чакхйоаккхаш бар уж. ЗIамига болаш дезз цхьана хьалхкхийча санна шоайла тIера бар. ХIьата кхы а совболаш латтар безам. Цудухьа лаьрхIар цар даим а цхьана баха.

...Балха ди чакхдаьча, массаза а санна, мотоциклаца боагIар Ахьмади Султани. Шоаш гIишлош хьалъеча юрта йистте йоаллача тикана уж тIехбаьлча царна вайра наькъа тIа латта кхо саг. Ераш дIаюхе кхоаччаше а цхьатарра кулгаш ай а дааь никъ дIалацар цар. Хьалхашка ваьгIача Ахьмада вайлар царех цаI. Цар юртарча Нансата воI Муьса вар из. Когаш тIа ура ца лоатталуш веха вар кхоккхе а. Мотоцикл хьатIехьаргйоалаш дIалацар цар вешта а готта бола никъ. Ца сецача хIама хургдолаш дацар.

— А-аI Шо дар шоана тхона дийларaш, — кхы йистхилар доацаш. мотоцикла ко лаьцар Муьсас. ТIакха тIатехар: — Со воацаш-м гIоргдац хьона шо!

Сиха кхетадир Ахьмада, хIанз из тIехьара ваккха атта хургдовцалга. Цул совгIа, кхы кIезигагIа кеп хиина бацар Муьсайна хиинараш а.

— Из воацаш-м гIоргдац шо! — йоахар цар а.

— Муьса, дIахеца мотоцикла ко. Хьо а вутаргва ал цIа. Султан аьлаш гIулакха ваха сиха ва. Ер цIа а вига, укх сахьате со юхавоагIа вайна. — аьлар Ахьмада из теве дагахьа.

— Султан?! Из фу даь сол дикагIа ва? ДIавахкха, мичара вена аьла ва из? — дош ца хетташ, аркъала ваха велавелар Муьса. — Султан! Маца хинна цох нитта воккха хьаким? Из санна бола бригадираш-м дукха йоазар соча. Сона. Товмарзий Муьсайца, нийсв гIерт хьо из? Цунах хIама хургдац. Соца нийсургвац хьона из! — мотоцикла ко кхы а чIоагIагIа хьалаьцар Муьсас.

Тоха са доацаш эгIазваха вар Султан. ХIьата а лацар цунна дов даккха.

— Ма дувца, Муьса, хьаштдоацар. Аз хьонех хьи тайпанеш даь хIама а дац. Бехача наькъа къамаьл да хIанз Iа деш. Тоам бац хьона, хьа дааь ханкара хIана вац аьнна волча укх Ахьмада хьалхашка а. ДIахеца мотоцикла ко — дIатеттар из Султана.

— Хьо малав, тха доттагIа кхетаве воаллар? — Султана кахматош лаьцар Муьсайцарчарех цхьаьнне. Кхы сихохадаланзар Султана. Iоийккхар из мотоцикла тIера. Лосттаваь дIавахийтар цо шиъ нахматаш лаьцар. ТIакха Муьсайна тIаволавелар.

— Со вахалва хьай, Султан, битал уж! — хьамархIа веллар из Ахьмада.

— Со-м мича воал царех лата, вошкъара уж дIабаха мара, дIахеца со, Ахьмад, — цо из овлаяме а тIехьашкахьара Муьсас теха хIама кхийтар Султана. Кхийтар шозлагIа а. ТIакха наькха тIа кхийтар. Секундашка хилар из деррига а. Цунна тIайийлата кIайча кора тIа гIолла эраййккхар цIе кIедж. Ахьмада мархIара а вьнна вежар Султан. Сов корлагIаьнначоа Ахьмада цIогIа хьеккар. Муьса а цун тоаба а едар. Эттара тьалха цига тIаккхьчар тиша дIакъоалаш веьлла Салман.

— Дикадар цу йовсарашкара даргдоацилга-м доош вар со. Ал-м малар ца доахаш арабахкабар уж. Городе менна хургдар-кх цар из. ЧIоагIа менна бар уж. — хиннача бехказа вала гIерташ санна йоахар Салмана.

«Скора помощь» хьакхачача хана Султана дог болх бeш дацар...

Гаргарча наха меттел из мел воазачоа а чIоагIа хала хеташ хIама дар из. Султан дIавелла кIира даьннадале а. дукха нах ухар цунна кодам бе. Кодаме укхача наха хьалхашка мелла чIоагIа цо са детте а гIайгIано тишаьнар Инаркъа. ХIьата, ПIаьтIи-м меттара гIоттаглуш а яцар. Бехи бацар цар. Атта хIама дацар хьабеннача дийнахьа паI мара воаца воI воацаш бисар. ХIьата цар дегаш тIара човаш кхы а дьийора довна юкъсухача бокхдийча наха.

Инаркъас из гIулакх дахьаш укх коа ма дувлалаш аьнна доллаше а, кхы эхь ца хеташ юха а баьхкабар юрта молла Товсолтеи мурдий турких ГIойсолтеи керте боли бокхий нах.

— Инаркъа, вовкха во да хьога къаьчар, — дIадоладир къамаьл Товсолтас. — Фу деррига вай кара ... мичаа из? Дала даьчи Iаьза хила дела вай. Цун кара да деррига а. Альхьамдулиллах!! Дала ба хоастам, вай бусалба долаш! ФуннагIа даь а саг набаьта ца вахийта хоажа декхарийза да вай. Тахан юха а хьо волча даьхкад тхоай юхь Iа эргхиларах тешаш.

КIирвенна Инаркъийтагахьа дIа а хьежа ший кIайча можагIа куле хьекар молла. ТIакха тIатехар:

— Iаьдало селхан лийцаб уж. Оаха хьогара дех шоай нах Iендалга царна тIа ца дадкьийтар. ТIекхьаькка малрах, ца довш даь хIама ма дий из. Укх довна бехке бараш Iа дехкар лургдолаш ба. — Нитта деший из? — ГIойсолтагахьа хьежар Товсолта.

Цхьаи юкъа сатем эттар коа. Кхы саг вацар йист хулаш. Инаркъагахьа тьежар дехьа ура латта цун веший къонгаш. Цо фу оал ца хаича йист хила тоам хетацар царна. молла дувцачоа IальнамагIа те чIоагIа шаш эгIазбаха бале а. Сов эгIазвахарах ше вагIачара хьадгIеттар Инаркъа.

— Товсолта, во даьхкад шо юха а из къамьал даьхаш са коа. Из фу мотт ба, шо Iаьдалга а ма ладкъа, цу йовсарашта суд а ма яйта, нхьена ахча дIа а эца, яхилга. Тхо ладкъа ца дезаш, Iаьдало ше нийса къоастадерда из гIулакх. Сона нахах эхь ца хетаре, аз во доакхаргдар шо укх коара. Шойн шо санна бараши ба уж: наха юкъе цатоамаш дераш. Цхьаьакха а бахьан доацаш цар са воI а ве, тIаккха из ахчах вохка а вохка. ВIалла а саго ду къамаьл дий оаш дер, — ше латтачара хьахьалхашкахьа ваьлар Инаркъа

— Дер дайна аннийча Нансата воIахп цун гIозарахи нитта чIоагIа воашта къаьтташ хиинадала, мича хиинад шо цхьаннахьа балха а воацаш къаракъаш а мелаш уж юрта юкъе лелача хана. Цу ханне а оаш уж ахетабаьбалате хургдацар ер. Са воI вийна таьлет хургдацар тахан са коа латтар, цунна саг йоалаьча латта лоадар хургдар. Из фу ахилга да, вай бусалба да кераста карабахийта йиш яц вай уж, бандиташ, яхилга? Къаза оакхарий ма дий нах йоабераш-м. Законаш йоагIача беса сага суд йича кераста каравахар лоархI оаш? Ма гIехьа дисадаьх шо. Вай законо мича къерд динаш, къамаш, Цхьатарра ма дий из массанешца а. ХIьата дIахалаш из сай воI кхеваьваьцар ахкан цу кIаьдача сарахьа машара ситаленна кIал цу къазача аькханга урс Iеттийта. Маьрша нах боабераш укх лаьтта воттамукъа лела вай законо бокъо ца лулга хаций шоана? — чакхдалийтар къамаьл Инаркъас.

...ВIаштта юхе дийнахьа дийцар судо цу зуламхой дош. Маьрша цIаьвода Султан цхьаккха бахьан доацаш вахарах ваккхарах доагIIаш доза тIаIазар дир зуламхошта. Цу тIаIазарал совгIа яр хьаьналча наха царна кхайхаь эий.

ДОЬЗОЛ ДЕХЬАРА

БЕРЛИН. Эрсий мотт — доттагIлени машарен мотт Iомабе чIоагIа хьашт долаш хилар хьахьеккхар ГДР столице хиинача эрсий меттен литератураш хьехархой Дуьнен халкъашта юкъерча IV конгрессо, Берлинске форуме дакъа лоацаш бар ерригача континенташкарча 65 пачхьалкхех вийнаш. Укх шера конгресса балха юкъе дакъа лаьцар Африка, Азе, Латински Америка 30 мехкара бахкийтараша.

СУРТА ТIА: конгрессера советски доакъошхой группа республика Дворецa фойе.

АДН—ТАСС сурт.

Германски Демократически Республика

30 шу дизара накъадолхаш

РЕСПУБЛИКА НИЙСАРХО

«Машара улица» аьнна цIе тиллай тIом чаццбьнначул тIехьагIа дий шу даьлча, 1949 шера 7 октябре хIьатта хьахиннача республика хаIкъа боахама мараш Iалашдара оттара хьалхара болата кист арахийцача Бург яхача городокерча прокатный станах.

Цу хана деш Iалаьмате доккха хувцамаш хиинад ГДР, дегIаахара социалистически наькъа тIа аьнача немций оттара хьалхарча болхлойн ахархойн паччахьалкхене. ДегIальхнай городаш юрташ. хьахинай бIаьш керда предприятеш. Эргальнкхай хано Бург яха городок а. цунца цхьана хуцаенный Германий Материа цIераГIара листопрокатный завод а 30 шу да завода арахецача лакха дикал йолча продукцех медицински, химически, мехкдаьтта промышленноста ...

ХIьата а, предприяте къьначахоа болхлоша кагийчарна завода тахачарча денах, цул кхоанеаах дувцаш хилча, ца дувлаш Iаь «машара улица» аьнна цIе тиллачи прокатни стана хьалхарча депоех.

— «Вайна болат деза ялат дIаде» яхаш хиина царте лоозуг чакхдаккхар, — дегаух листопрокатни завода ветерана новкъост Хайнц Ферстера, — цу хьалашка вIалла атта гIулакх а дацар. Производство дIайолаялийталехьа тха де делаш хинияр дар территори кирпичний гаргехи бетонихи Iоцiенар. моллагIа леха а цхьа инструмент лахар. ХьалхагIа гIо дора тхона советски тIема гIулакххоша. ТIакха мичара боалабергба тхоай специалисташ прокатчикаш? Уйлаш чIоагIа йоацараш хьалха цу завода да хиинача а тIом сеначa Малхбузе дIаяхача а «Хехст» яхача концерна кхесса хIамраг хьалъаца гIерташ бар. Тха гIончаш а хиина дIаэттар селхачара школьниккаш кагий ремесленникаши. Цудухьа юххьанца деррига а дацар вIаштIехьа. Раьза боацаш луаш барша а дIадоладьча гIулакхах тешаш боацараш а бар тхона юкъе, амма шоай гIулакх дизза кхоачашдора цара. Тхо дерригаша вIашка увлаш хиина хIама дар керда вахар сихагIа хьадара де дезар къьначa тIехьаленах доацачча хана хьахадар хилар массане а кхетадар. Хала да стано эттара хьалхара прокат арахийцача тха беррагача болхлой мел гIадбехабар дувца. Из дар республика хьахиинача дийнахьа. Цу ханара къьначa стана меттa хьотте а къона механизмаш дIаэтталле а, амма, цIи хувцалун яц. Дика хургдар цу хана оаха дIадоладьча гIулакхах ца тешаш хиннараш хIана тха заводе гIолла хьалболабелча. Царна тургъяр тха автоматика, вальцовочни агрегаташ. Кхыметтел дагадоха а йиш яцар цу хана хIанз долаш доле хIама хургда аьнна. ХIьата тахан... Тха болата Iалаьмате лакха мах баьб дунена рынке, оаха арахец цуй бIаьи кховэтнкъе марка. ХIанз тхоах кхийрача бакъахьа ба капиталисташ...

Цу дацлургдоацача 1949 шера—болхлоша арахийцар деррига а 235 тонн металл. Амма, из дар болати хлати Iалаьмате чIоагIа эшаш хиннача къонача республика дола деза совгIат.

...ДIадаха Iа геттара шийна дар. Доккха дилдача лаьво хьадир тIехдаьха дола, экстремальни хьалаш. «Iа кхыча предприятешта а санна, цIенхоштара экзамен а хиина дIаэттар тхона, — дегаух парткома секретара новкъоста Курт Оппела. — Масала, долла хIама а чIоагIа кходе дийзар. ХIьата а болх юкъах ца бувлаш дIабахар, хIьата тIайийа хиина дакхараш кхоачаш а дир.

— Тха предприяти республика ханнара л. хIьата цо къьстта декхар тIадулл тхова, тха бокъо яц тешлаш лаьгIъе, — дIахо дуьц Курт Оппела. — Оаха, масала, соцам баьб кьахьегама овсарле 4.5 процент лакхъе. ХIьата кхоачашду оаха из гIулакх производство эргальккха тоаяра чотах. Хьажал, эзар саг ва тха коллективе, хIьата хIара шоллагIа вар новатор а ва. ДIадахача шера, масала, юкъера лаьрхIача хьаро рационализатора бенна пайда ши эзари кхо бIаьн гарта марка хилар. Юбилейни шера-м цу цифрал тIехбаьннаб из. ВIалла дукха ха яц заводa «тIехдика къаьхега предприяти» яха цIи лелае бокъо енна.

Тхьаь итт шу да Бургера Германий Материя цIераIIара завод прокат телаш хьайоагIа. Тхьаь итт шу да болхлой шоай машарен социализман вахте латта Малхбузехьарча моастагIал дарaша фуннагIа лехадой а. цхьанна хIамо а шек доаккалац тхо тхоай кхоанех, оахош хьалхашка оттадьча декхарех тхоаш лоархIадергхиларах. Из уйла чIоагIьо болхлой цар шоай пачхьалкхен 30 шера исторе.

М. КУБЕЕВ,
АПН себ. корр.

Берлин.

ХАЛКЪА МУЗЫКА ШКОЛАШ

Хьакъа илли аларем халкъа инструменташ лакхарeн искусство консерваторе дешара программашта юкъейиац, бакъда, халкъа музыка дIаьхий традицеш лелае, дIайоахийта, дегIаахуала нах ба Болгаре. Юкъерча музыкальни шиш училище — Сливенски округерча Котел яхача городeн Кйулбехьерча Болгаре йолча Широка-Лыка яхача юртаэ— кийчбу илли алархой, халхархой, музыканташ, преподавателаш, музыкальни фольклора дахьера специалисташ.

Укх шера Широка-Лыка яхача юртарча училищана керда алани лый. Халкъа искусства бокъонца дола цIа да из, къьнарча родопски архитектура хьисапе дахчаха кхертIоехи хьалкъай из. Чура хIанзарча заманга хьежжа тоаъ а —тIехдика дешара кабинеташ, йокха фонотека, библиотека, 200 сага лаьрхIа концертни зал. Еррига Болгарера 200 гарга къона таланташ Iомалу укхаза.

Широка-Лыкерча училища директора Димитров Ивана дуьц: «ХIанзлехьа кхо вьпуск хиинай тха. Оаха ихебьчарех цхьабараш Пловдиверча Лакхехьарча музыкальни педагогически институте дIаме дешаш ба, вокхаш халкъа халхарех илли паччахьалкхен ансамблей хорашка, оркестрашка болх беш ба, кхоалагIбараш хьехаш ба.

(АПН).

МАНАГУА. Сандино цIерагIча хьам мукъадаккхара фронт (ФНОС) — никарагуански халкъа революционни авангард — хьаллоацаш йоккха демонстраци яьй — Никарагуа столице. 100 эзар совгIа саг городa улицашка арабаьлар ФНОС - ацаре халкъа цхьогIо чIоагIьара нах тIаххехаш дола плакаташи транспаранташ ба а доахкаш.

СУРТА ТIА: демонстраци йолча хана.

АДН — ТАСС Телесура.

КХАЛНАЬХА БОКЪО ЙОАККХАШ

Денгара денга тоалу советски наьха вахар, тІадувза а дуа а хІама къерда дар. Цунга хьежна лакхлу цар культура, общественни сакхетам, санъердаме салаІара хьашташ. Бакъда, дІаякхача замах юхедиса, шоай ха яьнинха даьнна, вай вахаре мегаш доаца гІулакхаш леладу дукхабола нах а нийсалу. Уж тайпа нах къаьстта дукхала хул маІача наха нийсса кхалнаькха бокъо хилара.

Дукха письмош уж Наьсарен районе бахача нахагара районе ЗАГСа заведующе Богатырева Марема цІерагІа. ДукхагІа дола къахьаташ ладу мехкараша а кхалнаха а воашта новкъостал дар дехаш, дІаяхача замах юхедисача воча гІулакхаша еча новкъарлонех дувцаш. ХІана ух уж письмош заведующе цІерагІа? Дуккхача ханя дола ше ЗАГСа районни отдела заведующи йоллаше а городерча кхалнаьха совета председатель хиннаи из, хІаьта хІанз кхалнаьха районни совета член я. Шин геттара дукха гІулакхаш доллаше а из общественни болх а цІена дІахьихьаб цо. Болх беш шо а цо Еррисоюзни заочни юридически институте деш, хьалихедаьд пхи бер.

...Дукха ха йоацаш цунга дера Экажкъонгий - Юрта яхача Толдиева Райсханагара письмо. ...Шийт мара Толдиев Къовсама Мухьмада шоай яхо бер доллаше а кхыйоза сесаг йоалаяьй. Туркмение шийт брака регистраци а яь. яхаш лздора цо. Из харцахьа гІулакх даьчул тІехьагІа шийт сесаг Райсхан цІагІара яккхае гІерташ шийна могар а дир.

— Цу письмо тІа дувцар оаха шоаза техкар, — йоах Богатырева Марема, — шоаза а цунах бакъдар ха маганаар тхона. Новкъостала оарцагІбакхар оаха жилице отдела начальники, Экажкъонгий - Юртара участкови уполномоченни. ХІанз Толдиева Райсхан шийт кхаь берана яхаш я. Цунна алименташ телаш ва Толдиев Мухьмад а.

Цхьаьола ях доацаш вола маІа саг, кхалсаг йита а йите, ше цунцара къастар законо дІадеххача тайпара вІаштІехьа ца доаккхаш лел. ТІаккха цо йитача кхалсага торо яц шийт мар хиннача сага тайпан дІи хувца а е шолагІа маьрел де а. Цу кхалнихага суде дувцийта шоай дош оал ва. — йоах дІахо дувц Богатыревас. — Цу гІуланха а сагота бец хьалхагІа хинна моарой. Царна а дунхьи къамаьлаш де дезаш хул. Цу тайпара къамаьлаш а даь новкъостал дир оаха Нальгиева Зинана, Ажигова Зинана, Тимурзиева Тамарена, кхыбараш-та.

Цу тайпара нийрча гІулакхашта дукхала доаттабу къовсам укх тІеххьарча шинкхаь шера чІоагІбеннаб. Укх шера ЗАГСе письмо дера. Аьлти-Юрта яхача Додова Мовлатханагара. Цо детар дора шийца дахача шин бера шийт ханнахьа маьрагара алименташ телийтара гІо деяхаш. Цун мар Вышегуров из араьвхха гІертар, шоай хинна брак юридически вІаштІехьаьккха ца хилларах шийт аьттув баларга са а тувсаш. Цхьабаьде, дунха хийттар чекхдаланзар. ХІанз шийт берашта ше ца хоалаш новкъостал деш ва из «да». Иштта новкъостал даьд т. Назране яхача Шахмурзиевана а.

Дуккха письмош ухар Богатыревага дукха бераш долча моашкара берашта доагІаш доля пособи шийт ханнахьа ца хьекаделга а е хьожадаьчарна шийт ханнахьа хьа ца доагІилга а дувцаш. Уж тайпа дехараш чІоагІа теркаладу кхалнаькха совета члена. Цу тайпара письмош яхар Экажкъонгий - Юрта яхача С. Картоевагара, № 14 йолча СГПТУ болхлочунгара З. Ханикаевагара, РСУ болхлочунгара М. Сеговагара, «Сельхозтехника» МРО болхлочунгара М. Султыговагара, ТІой-Юрта яхача Т. Марешковагара, кхычаргара. ХІана уж берашта доагІа пособеш ханнахьа хьанйдеш ба.

Городерчи кхалнаькха совето Богатырева Марем юкъе а йолаш дукха новкъостал даьд хала бахача кхалнаха. Иштта райисполкомата гІоло дика новкъостал дир Экажкъонгий - Юрта яхача Гариева ПаьтІамата (но кхоабаш да кхо бер, цун мар мичахьа ва ца ховш лелаш ва берашта доагІаш дола новкъостал ца я деш). Буро-кІалха яхача Дудургова Хьанифано. П. Гариевана 100 соми Х. Дудургована 50 соми ахча тел хІара бетта.

Ше хьа мел дер мо дика шийт дезал а хьалихебаьб Богатырева Марема. Ше а дешаш я из, дешаш да цуи берааш а. Цуи йоІ Лиза НохчГІалгІай паччахьалкхен университете дешаш я, цуи воІ Жабраил а цига дешаш ва. ШолагІа вар — Исраьил Краснодара культура институте дешаш ва. ЗІамагІа йола йиІгаш — Розаи Римман — 9-и 10-и классашка деша ягІа.

...Районни женсовета член Богатырева Марем шийна гонахьа мейрра бакъдар дІаале хьоргдола кхалнах, маІа нах кхотабе, ширдаьннача гІулакхашта къовсам доаттобеча уж хьинарегІа дакъа лоацаш хулга ІалашЬе а гІерт.

Йолльой коллективашка дьиа дувхьара лекцеш еш а, бахача нахи сходашка къамаьл де а, каст-каста районни, республиканскі газеташ тІа кепаетта статьяш кийчъе а кхоаю из. Иштта наха дика накайоалаш хьейоагІа Богатырева Марем.

А. САГОВА,
тха соб. корр.

ОМАР ЭЛЬДАРОВ— СКУЛЬПТОР

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. СССР-а художествай Академе член - корреспондент скульптор Эльдаров Омар — Малхбоален культура деятелий бІарччача монументальни галлерея автор.

СССР-а Паччахьалкхен премий яккхийта оттабаьб О. Эльдарова, архитекторий А. П. Агаронова, Р. Д. Каримова тІеххьара болх—таджикски йоазонхо, Іилмахо Садриддин Айни (1878 — 1954) ваьча дийнахьа дезв 100 шу дизара хетадаь памятник-ансамбль. Памятник оттадаьд Таджикистана столице Душанбе.

Бронзах гранитах хьаьна ансамбле мертерг моттиг дІаловц С. Айне скульптура. Цунна гонахьара йоазонхочун творчества мотивагІа хьаьча кхаь композиций дувц Таджикистана халкъаша паргІато, Советски Іаьдала котало бахьан долаш лоаттабаьча къовсамах.

СУРТАШ ТІА: 1) скульптор Эльдаров Омар мастерске; 2) памятника-ансамбла фрагмент.

Ю. РАХИЛЯ сурт.
ТАСС фотохроника.

Даьй лерагІа

«Ингушский» комсаш лелаеча совхозе болх беш вола къона тракторист Алероев Іаббас сона вовзи дукха ха я. Сабаре, эхь-эздел долеш, безаме саг ва из.

Къахьегам массаза а доархІаш хинна цар дезала юкъе. Іаббаса дас — Ризвана совхозе болх бу дукха ха я. Из шийт болх бовзаш, паха доарахІаш саг ва. Шийт даь лерагІа эттара хьакха совхозе балха вера цун воккхагІа вола воІ — Хьамзат. Механизатор а волаш дІаболабир цо шийт болх. ТІехьагІа, дийша а дийша, доахана лор хилар Хьамзатах.

Іаббас зІамига волча хана дезз балха юкъеувзар дас. Цо дувцар воІа шийна дагалатта дешаш, совхозе болх бе из Іийча шийна бакъахьа хетилга хьахьоалар. Даь дигалаттар кхоачашдеш совхозе болх бе Іийра Іаббаса воккхагІа вола ши воша — Хьамзати Расули.

Школа йистеяьккхачул тІехьагІа «Ингушский» совхозе балха вера из дас хьийхача тайпара. Дукха ха ялалехьа совхозо Серноводскерча СПТУ-1 деша вахийтар Іаббас. Цхьан шера дийша тракториста - машиниста товзал кара а ерзаль цІавера из.

ДІаихар денош, бетташ. Іаббаса кІоаргга лйзар механизатора говзал. Массаза а эшачоа гІо-новкъостал де кийчавола къона механизатор а бригадерча наха везавелар.

Кастта совхозе механизированни отрядаш вІашагІъехха болабелар. Іаббас дІалзвир № 1 йолча отряде. Цунна кулгалдеш вар шийт болх дика бовзаш а кагирхой массаза а йоаккхо еш а вола Коттоев Махрадин. Отряде вІашагІъехкар комсомольско-кагирхой экипажаш: М. Цечоева, М. Коттоева, Іа. Алероева, Р. Коттоева. Механизаторашна ца беш цхьанкха болх бацар: кхашка удобренеш тувсар, лаьтташ оахар, юртбоахама культураш дІаювра. ХІаьта шоаш хьа мел дер цІена, дикал лакха йолаш чакх а доаккхар. Цудухьа цар массане а сий дора. Къахьегама тІера, мах шийна тІехьабаха ховш вола Іаббас къаьстта лоархІар.

ХІанз комсомолец хьалхарча класса тракторист Алероев Іаббас совхоза кхаш лолаеча бригаде къахьегаш ва.

— Производственни декхараш Іаббаса 120—130 процент кхоачашдy.

З. СОЛТУКАЕВА

ФУТБОЛ

Кхо ди хьалха чакхьаьннача хьалхарча лигерча командашта юкъе мехка футболах йолча чемпионата 33-ча туре яха а фусамдаьшта дукхаьлотта магалзар хьаьшашта. ДукхагІдола ловзараш совле фусамдаьшка а пхлаш чакхдаьлар.

Иштта Ашхабаде «Колхозчи» яхача командана ловзаш дукха иш о хьинар и дІаденадоллаше а аьттув баланар «Терека», Счет 3:2 я болаш котбаьлар фусамдаи. Аьхха лидера мара нагарІдаланзар фусамдаьшкара цхьа очко яьккха. 0:0 счет а йолаш чакхдаьлар «Металлист» — «Карпаты» командашта юкъе хинна вІашагІкхетар.

Кхыдолча вІашагІкхеташка совле фусамдаьшка ийсар. «Трактор» — «Жальгирис» — 2:0. «Кузбасс» — «Динамо» — 2:0. «Звезда» — «Шинник» — 1:0. «Уралмаш» — «Факел» — 5:2. «Металлург» — «Нистру» — 2:0. «Таврия» — «Спартак» (Ивано-Франковск) — 4:0. «Торпедо» — «Спартак» (Орджоникидзе) — 1:0. «Алга» — «Кубань» — 1:0. «Памир» — «Спартак» (Нальчик) — 1:0.

Таханарча дийнахьа турнирни таблица тІа 10-ча моттиге а «Терек».

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — Мультфильмий программа.
9.30 — «Нах тІаь тІа». Художественни фильм.
11.05 — И. Брамс. Виолончелена а фортепианана а йолча соната фа мажор. Чакхъьача кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам-хьа хахкале». Кинопрограмма.
15.30 — «Хьамсара Іалам».
16.15 — «Спортивни класс».
17.00 — «БАМ» хьалхе оаха».
17.30 — Болгаре Социалистически революци яьнна 35 шу дизара хетаь Болгарски Халкъа Республика художественни самодеятельноста кхаллама фестиваль. Концерт.
18.15 — «Пропагандисташ» Телевизионни очерк.
18.30 — «ХІара сурта тІи — малк».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреата Ю. Вострикова концерт (баян).
19.25 — «Іилман вахар». (Интервидени).
19.35 — «Операна вІашагІкхетар». Д. Шостакович «Мерже». Камерни музыкальни Московски театра спектакль.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Мерже» яхача Д. Шостаковича опера дІалодаьлар. Чакхдаьлча «Тахан дунен тІа». Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10; 14.40 — «Шоана, даьй-ноаной!».
8.40; 9.40 — Советски паччахьалкхен вардаши боккъонаш. 8-гІа класс.
9.10 — Гаьнарча малхбоален Іилман центр. ШолагІа передача.
17.10; 14.10 — Французий мотт. ШолагІча шера Іомалураш.
10.40; 11.00 — Обществоведени. 10-гІа класс. Мишта доаь сага вахар.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Лаккхера математика. III курс.
13.25 — Л. Н. Толстой. «Дийна кхаьда».
15.10 — Экран — лора. «Укхвіено» яха общество.
15.40 — Ф. Рабле. «Гаргантюа Пантагрюэль».
16.15 — Дешарчоашта. «Новкъост Арсений». Художественни фильм.
18.45 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гІалгІай меттала).
19.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Динамо» (Рига). Перерывах «Кийса дахьаьала хийла шун, бераш!».
21.00 — Іилма-популярни фильмай программа.
21.40 — «Ма кхерь, хІа дургъаи». Художественни фильм.

26 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — Д. Шостакович. «Мерже». Камерни музыкальни Московски театра спектакль. Чекхъьача — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Йеменски Арабски Республика халкъа цІейга — революцие дента. «Керда Йемен». Документальни фильм.
15.30 — «Къоначе спортсмена йоахка арена».
16.00 — «Хьехархоча». Телевизионни журнал.
16.30 — «Эрсий мотт».
17.00 — «Куранташа лехх». Донецкера передача.
17.25 — «Бригада». Телевизионни очерк.
17.45 — «Из шоана могаргда».
18.05 — Мультипликационни фильм.
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — ДІаоз СССР халкъа артиста Биешу Марина.
19.45 — «Босбоача телевидене экрана тІа дукхьашка». «Довер». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Поэзи». Альманах. Перерывах «Тахан дунен тІа». — Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Шахматни школа».
8.40; 9.45 — Физика. 7-гІа класс. Іалама техника йоаза дІа-юха ихар.
9.05 — «Дунен йистера «Іетта дьихкар дукхараш». Іилма-популярни фильм.
9.15 — Гаьнарча малхбоален Іилман центр. КхоалагІа передача.
10.10; 10.45 — Немций мотт. ШолагІча шера из Іамаберашта.
10.40; 11.45 — Музыка. КхоалагІа класс. Хьалхара музаш.
11.00 — ПТУ дешархошта. Юкъара биологи. Органически зуно негІадар.
11.30 — «Моа гуадераш». Іилма-популярни фильм.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Физика. III курс. Сердала квантови лостам.
13.25 — Іилма-популярни кино экран.
14.45 — Боккъонех йола къамьал. Лорадо Іалам.
15.15 — Драматурги театри. Актера говзал. Актерах йола кхо диалог.
16.15 — Хьехархочоа — музыка урок. 5 передача.
17.15 — «Деррига ха лов совле». Киножурнал.
17.25 — Юртбоахама машинаш еттагІча пятилетке.
18.25 — «Юрта вахар» (нохчий меттала).
18.35 — «Ха кхою цо». Фильм-реклама.
19.00 — «Нохч - ГІалгІайчу гІоллае».
19.20 — «Телехьехархочо кетт. критика ю. хьехараш ду».
19.50 — «Бийса дахьаьала хийла шун, бераш!».
20.10 — Фильм-концерт.
21.00 — «Композитор Г. Синисало» Петрозаводскера передача.
21.10 — «Ниний бІаьсто». Художественни фильм.

РАДИО

25 СЕНТЯБРЬ

6.40 — «Юрта хІамараш» (эрсий меттала).
7.13 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.22 — «Сердало» газета обзор.
8.25 — «Саьърдаме байташ» (гІалгІай меттала).
8.45 — Партоорганизацешкара отчеташи ардаммаши (эрсий меттала).
9.15 — «Тхьа ялдь» радиовыпуск (эрсий меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гІалгІай меттала).
10.00 — Передачай программи хоттамах йола ховмо (эрсий меттала).
10.01 — БоккъагІчарна фарах льада. «ДІадоладенна дешара доакха шу» (гІалгІай меттала).
10.15 — «Канна хьалха бузабараш». «Чечингстройтранс» объединени передача (нохчий меттала).
18.00 — Керда йоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.20 — Социализма мехкашка. Беседа (гІалгІай меттала).
8.40 — «Гуйран муъамаш». Концерт (нохчий меттала).
9.15 — Сейф Файзл Внеар. Идеологически диверсеш вІашагІъяккхарех (эрсий меттала).
9.30 — Цхьа барт болча дезале. Радиовыпуск (гІалгІай меттала).
9.50 — Ашараш (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программи хоттамах йола ховмо (эрсий меттала).
10.01 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
10.15 — «Ленинизм — коммунизм хьалхе доахе аьккъалашараш» Беседа (гІалгІай меттала).
10.30 — «Тха деша — тоха в лика а гІишлош хьаьлхъ». Корреспонденци (гІалгІай меттала).
16.15 — «Тахьамма лелоддерий гуйра» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

26 СЕНТЯБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» яхача газета обзор.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

1980 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛЕ

Газета язлу бузама еррига отделенешка а промышленноста предприятешкарча, транспорта, гІишлошъеча организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченнешка а гІолле.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 соми 12 кепиги; ях бетта — 1 соми 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

Дика гІулакхаш карагІдувла

А. С. Пушкина цІерагІча изобразительни искусствай Музее хьайнлаи изобразительни искусствай Будапештски музеерча XVI бІаьшера дехз — XIX бІаьшере йоладуча ханналца йолча испански живописа выставка.

Будапештски музел экспозици укхаза хьахьокхаш я Паччахьалкхен Эрмитажен А. С. Пушкина цІерагІча Музеен французски живописни произведенешта метта.

Испански живописа коллекци — дунен тІа оттара йоккхагІъярех я (Испании ца лаьрхІача). Цига да Эль Греко, Сурбаран, Мурильо, Гойя санна боккха цІи хезача мастерий картинаш.

СУРТА ТІА: А. С. Пушкина цІерагІча изобразительни искусствай Музея испански живописий произведений коллекци хьахьокхаш йолча зале. **И. ЗОКИНЕИ В. КАЛАШКИНЕИ сурт.**
ТАСС фотохроника.

Дезтара ди массаза дала дукхагІа хул книжкаш дешаш а хІаьта уж шоай оолашн тІа хилийта безам болаш а бола нах. Художественни литература ганна кхетаде атта хилац цхьабараша Іилман, пропагандистски книжкаш. Цу тайпара долча литературах обзораш еш, из вай замалахьа мел чІоагІа ха деха хайташ, оаьха идейно-политически, эстетически кхетам лакхбеш дукха болх бу Еррирогссийски книжкаш дезарий общества республиканси организаце.

Юртбоахама профессешта пропаганда елга лоархІаме декхар да. «Шуга хьеж доахал леладу боахамаш», «Комсаш лелаар хилар — сийлахь дэ», кхыйола тайп-тайпера пропагандистски текцеш юрташкарча кагирхошта еша, эшаш долча специальни литературах обзораш еш хул общества активисташ. Царна карагІдоал вахара никь хоржача кагийча нахан мехкараштен юрта боахаме чІоагІа эшаш йолча профессех доахка дукха дикадараш кагирхошта кІоаргагІа довзийта, нахи а мехка а царех долача беркатах къаьга дувца. Кагирхошта дезадеииад общества активисташа культура болхлоша цхьана хийцу «Професи никь беега» яха тайп-тайпара вІашагІкхетараш. ТолагІболча специалисташа дакъа лоцаш долча цу тайпарча вІашагІкхетараша кънийбарий тервам дукхагІа тІаува юртбоахама професешта.

КПСС ЦК «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча солаш хьалташка уттадеча декхарашца бувзабенна ба общества болх. «Наьха деналах дола книжка» яха дешийолаш дар Л. И. Брежнева «Целина» яхача произведенейа актаь общества Грозненски отделене даь вІашагІкхетар. Целинни эпопея доахьоьшхой хиннача дийнар новца дагалоагІароиі, илат кхедачарех йола шоай произведенеш йийшар моттигерча йоазонхоши.

ДІакхача замаи тІехьадиса, ширданна гІулакхаш тахан а шоаш ха дерра дІа кадаьнилга хойташ юкъ-юкъе гучадувлаш да. «Атеизми ширдаьннеча Іадалашцара къовсами вайнаьха йоазонхой произведенеш» яха общества кийчьь лекци я хІана республике ешаш.

Нохч-ГІалгІайчене хІара саго доаккхал деш да цхьа хІама. Эрсий сийлахь воккхача йоазонхочо Л. Н. Толстой вай лаьтташ тІа ха лаьккхай, хІаьта вайнахах, цар вахарах-лерарах яздаьд. Дика традици а хиша дІаоттад кІара шера Л. Н. Толстой ваь ди Шелковской района Старогладовски станице дездар. Районерча книжкаш дезарий общества отделене дика вІаштІехьдаьккхар дукха ха йоацаш хиша йоазонхо ваьча дениа тетадаь цІей.

Октябрь бетта Москве хургьа книжкаш дезарий общества съезд. Цунга кийчдуш я вай республикански общество.

Б. ГОМКОРТИЕВА.

Яьссале тахани кхоанеи

АПН корреспондентаца Борис Шеватовца къамаьл дем Туркменски ССР Іилмий Академе яьссален Института директора заместитела Николай Орловски дувц яьссале кхаьорзавра проблема тІа туркменски Іилмахоша дечa балхех.

— **ТІехьарча шерашка дукхагІа тервам тІаахийта баьнаб дунен тІа яьссаленашта. ХІана дола из?**

— ГІулакх миштад аьлча, кхиннах хувцалуш хилари саго шийт боахама гІулакхаш кхетамца ца леладари бахьан долаш дерригаза дунен тІа совдувлаш латт яьссале хинна лаьтташ. ДІадийнар хулаш долча оахача лаьтташтен даьгІенаштен яьссалено глобальни наступлени еш латт Центральни Азе. Къилбседа Африка мехкашка, дунен цхьайолча кхыча районашка.

ООН даьнегІа, хІанз укх сахьате яьссале когъювлаш хиларах шерра-шера дунен тІа боахама оборота юкъера доал наха пайда эцаш дола лаьттех 5—7 миллион гектар. Цунца цхьана белгалдаккха деза планета тІа бахача нахах 14 процент е 628 миллион саг яьссаленашка бахаш хилар. Яьссача а ах яьссача а зонашка лаьттай ресурсаех хьаькъале пайда ийбеш ца хилар бахьан долаш яьссале хиннай 9,1 миллион квадратни километр йолча майдах.

— **ТІаккха миштад хьалаш вай мехка?**

— Яьссаленашен ах яьссаленашен территорех пхелагІа дакъа гаргга лаьтта дІалоацача СССР шерра наступлени еш яц яьссале культурни лаьтташта. Цул бахьан да эттара хьалха вай планагІа лаьтташ лорадара тІадерзадаь гІулакхаш чакхдоахаш хилар. Цхьабакъда, вай мехка а чІоагІ лоархІаме хулаш латт бахача наьха яьссаленагІа дакъа дахаш дола яьссале хинна лаьтташ кхетамца карадерзадара проблема.

Лаьттаех яьссаленаш ца хилийтара тайп-тайпара гІулакхаш ду вайцига. Хьй дилла лаьтташ, масала, эксплуатаце дІалац дукхьал лаапировании дринажи яь ньтча мара. ХІаьта цо дикка кІеэгтбу культурии зонах яьссале хилара кхерам. Боккха теркам тІабехийт яьссален районашкарча хьунашта гІулакх дара. Саксаули кхыйола гаьнаши тедийтац укхаза алхха санитарни гІулакха мара.

— **МалагІаш я институто кхестаеш йола эттара лоархІамегІара халкъа боахама проблемаш?**

— Эттара хьалха уж я яьссален Іалама ресурсаех — лаьттах, гІайоалача хІамаех, тех хьаькъале пайда эцаро проблемаш. Шерра юкъецкуьл тохьамий кердагІа йола методаш — чекхка а йоккхийча территореш тІа а яьссаленах боахама гІулакха пайда эцарца дукьадеина экосистеме хулаш дола хувцамаш го иш хулийта аэрометодаши космически съемкаши. Боккъа теркам тІабохийт экологи вахаш а саксаул, черкез, хандьмма дІа-йоагІаш а даьгІенаш тоаярен декаршта. ХІанз укх сахьате дІалаьхка доажадеш хьанбаш леладар, масала, каракулеви алтараш дола жа леладар ба яьссаленид шеррача аренех боахама гІулакха пайда эцара керттера лостам. СССР яьссаленашен ах яьссаленашен дажаш дола дерригга доахаи 50 миллионага кхаьчад. Институто уттаи хьалха дІадаьннача лаьттех лийрхІача оазисаи гІомарех пайда эцаро методаш.

Тохкамаш ду оаха эттара къаьнагІъар 1912 шера Эрсий географически общества тьаьь Репетекски станаи а йолаш йолча институга кхашкарча базашка. Укхаза ду саго чакхдоахача гІулакхаша яьссаленерча баьцовгІашта беча Іоткъаьи цувзадена дола комплексни тохкамаш. Станце шийт хала дукха рекомендацеш еча Туркмене цхьаццайолча моттигашка гІомараш Іарга лоаттабеча къовсама хаьнмехьа. 1928 шера опытни станце хандатІа хьайир Репетекски заповедник — СССР эттара хьалхарча яьссаленешкарча заповеднихех цаІ.

Небитдагерча базо яьссаленашкара поселкаш баьццара ерзаю, лораю газокомпрессорни станцеши электропередачай зиенеши гІомарашка дІадаккхийтан наькъеш.

Ашхабада юкке а института кхы цхьаькха база а — Къулбеьхен - Каракумски. Укхаза къестаду оазисашта чура гІомараш юрта боахама гІулакхашта лаьрхІа карадерзарца догІам хьисае хиь деттача установкай гІонца доаьъара культураш кхеярна, дренажи хих шоазагІа пайда эцарца дувзадена дешаш.

ХІанзе а дукха боахамаш да Туркмени Узбекистанен лаьттаех яьссаленаш ца хилийтара къовсам ца лоаттабеча ца доалаш. Цудухьа сихха темпашца уттаю институте гІомараш карадерзара способаш, цига доаьъара культураш кхеяра агротехника.

(АПН).

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ХоттамаІ

Тахан республике гІоллен Грозней кІезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Іуйрийна къилбаседерча райошка дохк а доалаш, малхбоалехьара секунде 5 — 10 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 28 — 29, Грозне 27 — 29 градус йІовхад йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3 — 7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсана 9 — 14, дийнахьа 24 — 29 градус йІовхад йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместитела — 9-24-03; бехктохкама секретарь — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кисьмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-2404; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05266. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5669.